

Concurrentieanalyse biologisch uitgangsmateriaal

P. L. de Wolf
M. P. J. van der Voort
S. C. van Woerden
F. J. Munneke

© 2005 Wageningen, Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Praktijkonderzoek Plant & Omgeving.

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V. is niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij gebruik van gegevens uit deze uitgave.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en in het kader van het programma 388 'Biologisch uitgangsmateriaal'.

Projectnummer: 530127

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving B.V.

Sector Akkerbouw, Groene Ruimte en Vollegrondsgroente

Adres : Edelhertweg 1, Lelystad
: Postbus 430, 8200 AK Lelystad
Tel. : 0320 - 29 11 11
Fax : 0320 - 23 04 79
E-mail : info.ppo@wur.nl
Internet : www.ppo.dlo.nl

Inhoudsopgave

	pagina
SAMENVATTING.....	5
VOORWOORD	6
1 INLEIDING	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Doelstelling	7
1.3 Aanpak	7
1.4 Leeswijzer	8
2 BIOLOGISCH UITGANGSMATERIAAL IN NEDERLAND	9
2.1 Huidig beleid	9
2.2 Beleidsontwikkelingen	10
3 GEWASSEN.....	11
3.1 Zaaïuien	11
3.1.1 Productiegegevens	11
3.1.2 Teelttechnische aspecten	11
3.1.3 Kostprijs	11
3.1.4 Exportgegevens	12
3.1.5 Verplicht gebruik biologisch uitgangsmateriaal	12
3.2 Consumptieaardappelen	13
3.2.1 Productiegegevens	13
3.2.2 Teelttechnische aspecten	13
3.2.3 Kostprijs	13
3.2.4 Exportgegevens	14
3.2.5 Verplichting biologisch uitgangsmateriaal.....	15
3.3 Winterpeen.....	15
3.3.1 Productiegegevens	15
3.3.2 Teelttechnische aspecten	15
3.3.3 Kostprijs	16
3.3.4 Exportgegevens	16
3.3.5 Verplichting biologisch uitgangsmateriaal.....	17
3.4 Trostomaten	17
3.4.1 Productiegegevens	17
3.4.2 Teelttechnische aspecten	18
3.4.3 Kostprijs	18
3.4.4 Exportgegevens	19
3.4.5 Verplichting biologisch uitgangsmateriaal.....	19
3.4.6 Knelpunt biologisch uitgangsmateriaal tomaten	19
3.5 Overzicht gewassen.....	20
4 BIOLOGISCHE PRODUCTEN IN HET BUITENLAND	21
4.1 Verenigd Koninkrijk	21
4.2 Duitsland.....	22
4.3 Overige Europese landen.....	22
5 ERVARINGEN EN MENINGEN UIT DE PRAKTIJK.....	23
5.1 Ervaring en mening zaad- en pootgoedbedrijven.....	23

5.2	Ervaring en mening van het bedrijfsleven	24
5.3	Standpunt van het Ministerie van LNV	26
6	CONCLUSIES EN BELEIDSOPTIES	29
6.1	Verschillen in beleid tussen landen	29
6.2	Gevolgen voor de telers	29
6.3	Gevolgen voor de concurrentiepositie.....	29
6.4	Verkenning beleidsopties.....	29
6.4.1	Gebruik van 100% biologisch uitgangsmateriaal.....	30
6.4.2	Geen verplichting voor gebruik van biologisch uitgangsmateriaal	30
6.4.3	Stapsgewijze verplichting van biologisch uitgangsmateriaal.....	30
7	DISCUSSIE	33
7.1	Geldigheid van resultaten	33
7.2	Betrouwbaarheid van informatie	33
8	NABESCHOUWING: DE ANNEX VOOR 2005	35
8.1	Advies voor de Annex 2005.....	35
8.2	Advies Expertgroepen	35
8.2.1	Zaaiui.....	35
8.2.2	Aardappelen	36
8.2.3	Wortel/peen	36
8.2.4	Tomaat.....	36
8.3	De beslissing van LNV.....	36

Samenvatting

Binnen dit onderzoek is een concurrentieanalyse van de biologische sector uitgevoerd. Dit is specifiek gericht op het in kaart brengen van de invloed die het verplicht stellen van biologisch uitgangsmateriaal heeft op de concurrentiepositie van Nederlandse biologische sector. Dit is gedaan aan de hand van vier gewassen, te weten consumptieaardappelen, winterpeen, zaaiuien en trostomaten. Deze gewassen worden voor een groot deel geëxporteerd naar met name Duitsland en het Verenigd Koninkrijk.

De productie en de productkwaliteit van de gewassen blijft gelijk indien biologisch in plaats van gangbaar, niet ontsmet uitgangsmateriaal wordt gebruikt. Voor alle gewassen geldt dat de prijs van het biologische uitgangsmateriaal hoger is. Dit vertaalt zich in een hogere kostprijs voor deze gewassen indien biologisch uitgangsmateriaal wordt gebruikt (zie tabel).

Gewas	Kostprijs uitgangsmateriaal (€ per kg product)		Productprijs (€ per kg)
	gangbaar NCB	biologisch	
Zaaiuien (hybride)	0,39	0,42	0,15 – 0,25
Winterpeen	0,40	0,42	0,15 – 0,25
Aardappel	0,22	0,23	0,20 – 0,35
Trostomaat	1,33	1,35	1,28 – 1,35

Voor aardappelen worden weinig problemen verwacht, doordat de sector hiervoor zelf initiatieven heeft genomen. De concurrentiepositie wijzigt niet door een volledige verplichting in Nederland, die overigens al in 2004 van kracht is geworden.

De verwachting van de sector is dat bij verplicht gebruik van biologisch peen- en uienzaad in Nederland de concurrentiepositie op korte en langere termijn verslechtert. De productprijs van peen en uien ligt al enkele jaren op of onder kostprijniveau, zodat een kostprijsverhoging negatieve gevolgen heeft voor verschillende telers. Naar verwachting neemt het areaal biologische uien en peen daardoor af, zodat ook het aanbod op de buitenlandse markt afneemt. Indien andere landen goedkoper peen en uien kunnen produceren, zal de productie daar toenemen. Op langere termijn zal de verloren exportpositie ook moeilijk terug te winnen zijn.

Anderzijds is de sector overtuigd van de noodzaak om biologisch uitgangsmateriaal te gebruiken, vooral vanwege de geloofwaardigheid van de sector. Geen verplichting is dus geen optie. Vandaar dat de sector pleit voor een stapsgewijze verhoging van de verplichting voor die gewassen waar voldoende en goed biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is. De concurrentiepositie wordt hier minder door benadeeld op korte termijn en de indruk bestaat dat andere landen dit voorbeeld mogelijk volgen. Op deze wijze zou men toch naar de situatie toe groeien dat er uitsluitend biologisch uitgangsmateriaal wordt gebruikt, zonder dat de sector in Nederland daar sterk onder lijdt. Het ministerie van LNV heeft echter besloten om de percentageregeling niet in te voeren, omdat deze niet voldoet aan de regels van de EU en omdat de administratieve lasten toenemen vanwege de noodzakelijke controle door SKAL. Aardappelen en trostomaten staan opnieuw op de Annex van 2005. Winterpeen en zaaiuien zijn niet opgenomen op de Annex, zodat opnieuw ontheffing mogelijk is voor het gebruik van gangbaar zaad.

Zaad- en pootgoedbedrijven willen een bijdrage leveren aan het biologisch produceren door middel van biologisch uitgangsmateriaal. Nu mist de zaad- en pootgoedsector duidelijkheid over de toekomst. Dit wordt vooral als belemmering gezien.

Voorwoord

Dit rapport is een voorbeeld van onderzoek wat sterk betrokken is bij de actualiteit, maar wat ook is ingehaald door de actualiteit. Tijdens het onderzoek is door middel van een workshop en via diverse individuele gesprekken nauw contact geweest met de biologische sector. De conceptversie van dit rapport is ingebracht in het overleg van de expertgroepen op 3 en 4 november 2004 en is geciteerd in een brief van LTO en Biologica aan de minister van LNV. De beleidsbeslissing van het ministerie van LNV kwam echter al naar buiten toen het definitieve rapport nog niet was gepubliceerd. Het lijkt ons daarom goed om de lezers te wijzen op een paar zaken voordat ze het rapport lezen.

In de eerste plaats is het onderzoek gebaseerd op informatie die grotendeels in de praktijk is verzameld. Tijdens dit proces bleek al dat niet alle bronnen met elkaar overeenstemmen en dat veel informatie bij enkele personen beschikbaar is. Het kan dus zijn dat er informatie is gebruikt die niet overeenstemt met de informatie die de lezer heeft, of dat de lezer meer informatie heeft dan in het rapport staat vermeld.

In de tweede plaats is een dergelijk onderzoek altijd snel achterhaald. De beslissing door LNV heeft ongetwijfeld gevolgen voor de sector. We denken in ieder geval dat de reactie van zaadbedrijven gevolgen heeft voor de beschikbaarheid van biologisch uitgangsmateriaal, waardoor de aannames of conclusies van het rapport wellicht worden achterhaald. Om dit enigszins te ondervangen zijn diverse verkenningen uitgevoerd van beleidsopties, waaronder ook het gekozen beleid.

In de derde plaats is een dergelijk onderzoek nooit vrij van een politieke boodschap. Door het raadplegen van mensen en partijen uit de sector komen naast feiten ook meningen in het rapport terecht. In het onderzoek is geprobeerd om deze zoveel mogelijk te objectiveren door ook de voor- en nadelen te noemen. Toch zullen diverse lezers zich wellicht minder kunnen vinden in sommige delen van het rapport.

Wij willen in het voorwoord ook diverse mensen bedanken die hebben bijgedragen aan het onderzoek. In dit kader kunnen we niet alle namen noemen, daarvoor verwijzen we naar de bijlage. In ieder geval willen we alle betrokkenen bedanken die individueel informatie en commentaar hebben geleverd, waaronder de programmaleiding van programma 388, de heren Ruud van den Bulk en Steven Groot, daarnaast alle aanwezigen tijdens de workshop.

Lelystad/Naaldwijk, December 2004,

Pieter de Wolf, Marcel van der Voort, Simone van Woerden en Ko Munneke
Praktijkonderzoek Plant & Omgeving

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Vanaf 1 januari 2004 is het voor de biologische landbouw verplicht gebruik te maken van biologisch uitgangsmateriaal. In Europees verband wordt deze voorwaarde geregeld in Verordening (EG) 1452/2003. De verordening verplicht EU-lidstaten een database in te voeren en een ontheffingssysteem. Per 1 januari 2004 is niet voor alle gewassen voldoende biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar voor alle gewassen. De Europese lidstaten kunnen ontheffing verlenen voor rassen of soorten waarvan geen, onvoldoende of niet tijdig biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is. Elke lidstaat zal een lijst met beschikbaar biologisch uitgangsmateriaal publiceren, de zogenaamde database. Voor de gewassen waar voldoende biologisch uitgangsmateriaal van beschikbaar is, wordt geen ontheffing verleend. Deze gewassen zijn opgenomen op een lijst, de zogenaamde nationale of Nederlandse annex. De EU-verordening moet leiden tot een Europese Annex, maar deze annex wordt op korte termijn nog niet verwacht. Tot die tijd heeft Nederland haar eigen nationale annex ingevoerd. De nationale annex vermeldt de gewassen waarvoor geen ontheffing kan worden aangevraagd in Nederland. Voor deze gewassen moet de teler biologisch uitgangsmateriaal gebruiken. De totstandkoming en inhoud van de Annex in Nederland wordt in hoofdstuk 2 verder belicht. Het gebruikte uitgangsmateriaal, ongeacht of dit biologisch of gangbaar is gekweekt, mag niet in strijd zijn met de biologische productiemethode. Dit betekent bijvoorbeeld dat ook gangbaar gekweekt uitgangsmateriaal vrij moet zijn van GGO's en geen chemische behandeling heeft ondergaan.

De Europese lidstaten zijn vrij in het regelen van hun eigen systematiek voor het verlenen van ontheffingen van biologisch uitgangsmateriaal. Doordat er nog geen harmonisatie is van deze regeling kunnen er verschillen tussen de Europese lidstaten ontstaan. In deze studie wordt gekeken naar de effecten van de verschillende regelingen en de mogelijke effecten hiervan op de concurrentiepositie van Nederlandse telers. Op termijn zullen deze verschillen, naar verwachting, verdwijnen. De EU-verordening zal dan haar eigen bijlage (annex) hebben van gewassen waarvoor verplicht gebruik van biologisch uitgangsmateriaal geldt.

1.2 Doelstelling

Het onderzoek moet inzicht geven in verschillen tussen landen met betrekking tot de nationale databases en ontheffingssystemen. Tevens zal het inzicht moeten geven hoe de verschillen de concurrentie tussen Nederland en andere Europese lidstaten beïnvloedt. Het beleid van de verschillende nationale overheden speelt hierbij ook een grote rol. Waar mogelijk worden mogelijke beleidswijzigingen met betrekking tot de nationale ontheffingssystematiek meegenomen in dit onderzoek.

1.3 Aanpak

De lijst van biologisch uitgangsmateriaal in Nederland is zeer uitgebreid. In samenspraak met het Expertisecentrum van het ministerie van LNV, de begeleidingscommissie en de programmaleiding van 388 zijn een viertal gewassen geselecteerd. Na consultatie van de partijen zijn dit geworden: zaaiuien, winterpeen, tomaten en consumptieaardappelen.

De Duitsland en het Verenigd Koninkrijk zijn de exportlanden die beoordeeld zullen worden. Deze exportlanden zijn belangrijke afzetmarkten voor Nederlandse biologische producten, zoals verder toegelicht in hoofdstuk 4. Tevens zal gekeken worden naar concurrentie uit andere EU-landen. Daarom is het ook noodzakelijk te weten welke ontheffingen in andere EU-landen worden verleend.

1.4 Leeswijzer

Het rapport begint in hoofdstuk 2 met een beschrijving van het beleid rondom biologisch uitgangsmateriaal. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 per gewas een overzicht gegeven van de productie- en exportgegevens, de kostprijsberekening bij gebruik van gangbaar niet chemisch behandeld uitgangsmateriaal en bij gebruik van biologisch uitgangsmateriaal. In hoofdstuk 4 is kort weergegeven wat de belangrijkste exporterende EU landen zijn voor biologische producten. Meninge, ervaringen en standpunten van de praktijk en het beleid zijn weergegeven in hoofdstuk 5, waaronder een kort verslag van de workshop van 21 oktober 2004 in Lelystad. Hoofdstuk 6 bevat de conclusies en hoofdstuk 7 enkele discussie-opmerkingen. Hoofdstuk 8 is een nabeschuwing op het advies van de expertgroepen aan LNV en de beslissing van LNV over de Annex van 2005. Tot slot worden diverse informatiebronnen genoemd, zoals literatuur en internet, informatie van individuele personen en deelnemers aan de workshop.

2 Biologisch uitgangsmateriaal in Nederland

2.1 Huidig beleid

Per 1 januari 2004 is de biologische landbouw in de EU-lidstaten verplicht om volgens de EU-verordening 1452/2003 gebruik te maken van op biologische wijze geproduceerd teeltmateriaal. In het geval van het ontbreken van voldoende biologisch uitgangsmateriaal per januari 2004, is het mogelijk binnen de EU-verordening onder voorwaarden ontheffing te verlenen. Om ontheffing te kunnen verlenen is er een databank beschikbaar gemaakt, waarin informatie over de beschikbaarheid van biologisch uitgangsmateriaal is opgenomen.

In Nederland is NAK Tuinbouw door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit benoemd om de databank op te zetten en te onderhouden.

Het Nederlandse ontheffingssysteem kent 3 categorieën.

1. Gewassen waarvoor geen ontheffing wordt afgegeven, omdat er voldoende biologisch zaaizaad aanwezig is. Dit zijn voor 2004:
Aardappelen, Bladrammenas, Gele mosterd, Luzerne, Maïs (snij- en korrel), Gerst, Haver, Rogge, Tarwe, Triticale, Engels raaigras, Italiaans raaigras, Andijvie (glad-open vroeg, glad-open-zomer, glad-bedekt, krul-bedekt, krul-onbedekt), Komkommer, Paprika (groen/rood-geblokt, geel-geblokt), basilicum (groen), Bieslook, Kapucijners, Dille, Plantui (geel), Tomaat (medium los, cocktail los en tros), Knoflook, Koolrabi, Koriander, Marjolein, Peterselie, Peultjes, Pronkboon, stokslaboon, stoksnijsboon, radijs, Tuinkers, Thijm en Pompoen (oranje, herfst-bewaar)
2. Gewassen waarbij ontheffing mogelijk is, omdat er wel biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is, maar niet in voldoende mate of voor alle teeltwijzen.
3. Gewassen waarvoor een algemene ontheffing wordt gegeven, omdat er geen biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is (Algehele ontheffing). Dit geldt in 2004 onder andere voor:
Asperge, Zilverui, Schorseneren, Paksoi, Parijse wortelen, Roodlof, Suikermâis, Cichorei, Artisjok, Landbouwstambonen, Witte bonen, kievitsbonen, Vlas, Hennep, Karwij, Koolzaad, Blauwmaanzaad, Facelia Lupinen, Bladkool, Stoppelknollen, Aardbei, Siergewassen, Laan- en plantsoenbomen.

De lijst met Categorie 1 gewassen wordt ook wel de nationale annex genoemd. Dit zijn gewassen waarvoor het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal altijd verplicht is gesteld. Telers kunnen ontheffing aanvragen voor de categorie 2 gewassen. De teler kan de ontheffing aanvragen en indienen bij SKAL. SKAL verzendt de aanvraag, voorzien van een advies op basis van de databank, aan LASER. LASER verleent de ontheffing. Ontheffing is mogelijk als het ras niet in de databank is geregistreerd, of als de teler kan aantonen dat de in de databank geregistreerde rassen van hetzelfde (sub)gewas niet geschikt zijn voor de bedrijfssituatie en waarom de ontheffing belangrijk is voor zijn productie.

De lijst is tot stand gekomen door middel van intensief contact met diverse partijen uit biologische landbouw. Hierin vormde het vormen van expertgroepen een sleutel rol. Deze expertgroepen bestaan uit vier partijen; agrariërs, producenten van uitgangsmateriaal, belangenorganisaties en overheid (Ministerie van LNV en NAK Tuinbouw). Er zijn vier expertgroepen voor de vier gewasgroepen, namelijk Aardappelen, Granen, voedergewassen, groenbemesters en grassen, Groenten bedekt en Groenten onbedekt.

De vier expertgroepen verstrekken een advies aan het Ministerie van LNV ten aanzien van de Annex. Dit advies is gebaseerd op gedetailleerde informatie van de producenten van uitgangsmateriaal en de hiermee samenhangende beschikbaarheid van biologisch uitgangsmateriaal voor het komende jaar. Vervolgens wordt de beschikbaarheid van biologisch uitgangsmateriaal getest op basis van: het aantal aanbieders, toepasbaarheid voor de gebruikers, beschikbaarheid van de belangrijkste gewassen, eventuele verdeling van gewassen in sub-gewassen.

2.2 Beleidsontwikkelingen

Eind 2004 wordt vastgesteld welke gewassen er in 2005 wel en niet op de nationale annex komen. Enkele gewassen, waaronder winterpeen en zaaiuien, worden met enige regelmaat genoemd als kandidaat-gewassen. Het Ministerie van Landbouw stuurt aan op een volledige verplichting van gewassen op de nationale annex, dit ligt in de lijn van de EU-verordening. Uit de gehouden workshop van 21 oktober 2004 bleek dat dit in ieder geval voor peen en zaaiuien grote problemen op gaat leveren, volgens de aanwezigen. De kostprijsstijging, zoals berekend in dit rapport, heeft naar verwachting grote negatieve gevolgen voor de teelt en de sector. Anderzijds waren alle aanwezigen overtuigd van het feit dat geen enkele verplichting ook niet mogelijk is. Geen verplichting zou er bijvoorbeeld toe kunnen leiden dat zaad- en vermeerderingsbedrijven hun investeringen stopzetten.

De sector zelf stelt daarom voor om een stapsgewijze verplichting per gewas in te voeren op telersniveau. Dat betekent een bepaald percentage van het aangekochte uitgangsmateriaal van een bepaald gewas verplicht van biologische herkomst moet zijn. Dit percentage wordt dan stapsgewijs verhoogd naar 100%. De verwachting van een aantal aanwezigen op de workshop was dat deze aanpak op navolging kan rekenen in andere EU-landen.

Deze stapsgewijze verplichting van biologisch uitgangsmateriaal is in 2003 ook al ter sprake gekomen. Vanuit de overheid is het bezwaar tegen een stapsgewijze invoer dat de controleerbaarheid te wensen over laat en het mogelijk in strijd is met de EU-regelgeving. De inzet van de overheid is ook om regelgeving en administratieve lasten te verlagen. De sector geeft echter aan dat de administratieve lasten van ondernemers niet toenemen, omdat nu al de aankoopnota's van uitgangsmateriaal overlegd moeten worden aan de SKAL. De controleerbaarheid kan daarom ook geen probleem zijn. Een tweede bezwaar tegen de stapsgewijze verplichting is dat er geen sancties mogelijk zijn bij overtreding. LNV verwijst dan naar het voorbeeld van gedeeltelijke verplichting van het gebruik van biologische mest. Anderzijds wenst de sector zelf een stapsgewijze verplichting, zodat overtreding op grote schaal niet waarschijnlijk is.

In 2004 is door de belangenorganisaties van de biologische sector opnieuw een verzoek bij LNV ingediend, om voor een aantal gewassen de mogelijkheid van stapsgewijze verplichting toch zeker als mogelijkheid mee te nemen. De stapsgewijze verplichting zou juist bij gewassen, waarbij al een aanzienlijk maar nog niet geheel dekkend aanbod hebben een oplossing kunnen bieden. De zaadbedrijven hebben voor deze gewassen aanzienlijke investeringen gedaan en de sector wil hieraan tegemoet komen.

In 2004 werd door de zaadbedrijven aangegeven, dat de verkoop achterblijft en zij met voorraden blijven zitten. De telers laten ontwijkgedrag zien: Als een ras van een bepaald gewas biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar wordt, kiezen de telers een ander ras waarvan geen biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is. De reden is zeer waarschijnlijk de hogere prijs van biologisch uitgangsmateriaal. Door toch biologisch uitgangsmateriaal aan te bieden lopen de zaadbedrijven risico dat de telers overstappen op (gangbare) rassen van andere zaadbedrijven en dus marktaandeel verliezen. Veel zaadbedrijven geven daarom aan dat ze biologisch beschikbare rassen 'op de plank' laten liggen, omdat ze niet het risico willen lopen marktaandeel te verliezen.

3 Gewassen

De gewassen in deze analyse worden kort beschreven aan de hand van productiegegevens, teelttechnische aspecten, kostprijzen op productieniveau, het belang voor de export en het verplicht gebruik van biologisch uitgangsmateriaal.

3.1 Zaaiuien

3.1.1 Productiegegevens

Op basis van de CBS cijfers waren er in 2002 in Nederland 81 biologische zaaiuentelers met een totaal areaal van 542 hectare. Wat leidt tot een gemiddeld areaal per biologische teler van 6.69 hectare.

Tabel 1: Productiegegevens biologische en gangbare zaaiuien in 2002

	Totaal areaal (ha)	Aantal bedrijven	Areaal per bedrijf (ha)
Zaaiuien biologisch en in omschakeling	542	81	6,69
Zaaiuien totaal (= gangbaar en biologisch)	14.916	3.454*	4,32*

Bron: CBS statline 2004 (*-aantal bedrijven met uien, niet specifiek zaaiuien)

3.1.2 Teelttechnische aspecten

De opbrengst van biologische zaaiuien ligt lager dan de opbrengst in de gangbare teelt. De fysieke opbrengst voor biologische zaaiuien ligt gemiddeld rond de 35.000 kilogram per hectare volgens de KWIN 2002 (Dekkers 2002). Uit mondelinge informatie uit de praktijk blijkt dat deze inschatting te hoog is. Gemiddeld wordt er per hectare ongeveer 27.000 kilogram product verkocht. Belangrijkste oorzaken voor het verschil tussen de KWIN 2002 en de ervaringen uit de praktijk is dat de KWIN uitgaat van succesvolle teelt. In de praktijk wordt door valse meeldauw de opbrengst sterk negatief beïnvloed. Daarnaast gaat door de opslag een deel van de geoogste kilogrammen verloren door indroging. Hierdoor is de vermarktbare hoeveelheid uien lager. In deze studie is de vermarktbare hoeveelheid als uitgangspunt genomen voor de kostprijsberekening.

3.1.3 Kostprijs

Voor de kostprijsberekening van zaaiuien is uitgegaan van een representatief biologisch bedrijf in het zuidwestelijk kleigebied. Het bedrijf heeft een omvang van 45 hectare en een vruchtwisseling van 1:6, het percentage rustgewassen is 33 procent. Naast zaaiuien teelt het biologische bedrijf ook consumptieaardappelen, winterpeen, grasklaver, suikerbieten, zomergerst en conserven. Uitgangspunt voor de kostprijsberekening is een verkochte hoeveelheid van 27.000 kilogram per hectare.

In *Tabel 2* wordt de kostprijs voor biologische zaaiuien berekend met een uitsplitsing naar toegerekende en niet toegerekende kosten. Van de toegerekende kosten dragen de kosten voor de overige kosten en het uitgangsmateriaal het meeste bij aan de totale kostprijs. Van de niet toegerekende kosten zijn dit voornamelijk de kosten voor arbeid.

Tabel 2: **Kostprijsberekening teelt biologische zaauien (in € per kg product)**

Toegerekende kosten		
-Uitgangsmateriaal (gangbaar niet chemisch behandeld)	0,023	
-Bemesting	0,002	
-Gewasbescherming	0,003	
-Afzetkosten	0,002	
-Overige kosten	<u>0,021</u>	
Totale toegerekende kosten		0,05
Niet toegerekende kosten		
-Vaste arbeid	0,098	
-Losse arbeid	0,064	
-Loonwerk	0,025	
-Algemeen	0,020	
-Machines	0,036	
-Gebouwen	0,047	
-Grond	<u>0,052</u>	
Totale niet toegerekende kosten		<u>0,34</u>
Kostprijs per kg		0,39

Bron: Hoorweg, PPO 2003

3.1.4 Exportgegevens

Om het belang van de zaaui voor de export van biologisch product weer te geven is door experts uit de sector een inschatting gemaakt van het percentage zaauien ten opzichte van de totale productie, dat wordt geëxporteerd. Uit de EKO-monitor jaarrapport 2003 blijkt dat ongeveer 85% van de totale zaauien productie wordt geëxporteerd.

Met de bovenstaande gegevens kan de exportwaarde op basis van de kostprijs worden bepaald. Dit is weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 3: **Exportwaarde zaauien op basis van de kostprijs**

	Areaal (ha)	Opbrengst (ton/ha)	Totale productie (ton)	Kostprijs (€ per kg)	Exportpercentage (%)	Exportwaarde (1000 €)
Zaauien	542	27	14.634	0,39	85	4851

3.1.5 Verplicht gebruik biologisch uitgangsmateriaal

Voor zaauien is het zaad van biologische rassen ongeveer 2,5 maal zo duur als niet-chemisch behandeld (NCB) zaad. Bij gebruik van één miljoen zaden per hectare (hybride) kost het gebruik van gangbaar NCB zaad € 604. Bij gebruik van biologisch zaad nemen deze kosten toe tot € 1460. Biologisch uienzaad heeft, zoals uit navraag bij experts bleek, geen andere nadelige eigenschappen dan de prijs. Opbrengst en kwaliteit van het eindproduct (de oogst) zijn vergelijkbaar.

Tabel 4: **Kostprijsberekening teelt biologische zaaiuien (op basis van biologisch uitgangsmateriaal)**

Toegerekende kosten		
Uitgangsmateriaal (biologisch)	0,054	
Overige toegerekende kosten	<u>0,029</u>	
Totaal toegerekende kosten		0,08
Niet toegerekende kosten		
Totale niet toegerekende kosten		<u>0,34</u>
Kostprijs per kg		0,42

In de bovenstaande tabel is de opbouw van de kostprijs weergegeven. Uit de berekening blijkt een kostprijs van 0,42 Euro per kilogram zaaiuien. Dit is een verhoging van 3 cent per kg zaaiuien wanneer biologisch uienzaad wordt gebruikt in plaats van gangbaar niet ontsmet zaad, overeenkomend met een kostprijsstijging van 10%. De teelt van biologische zaaiuien is de afgelopen twee jaar niet kostendekkend geweest. De door de teler ontvangen productprijzen voor zaaiuien per kilogram varieerden 2002 en 2003 tussen een bandbreedte van 0,15 tot 0,25 cent per kg. De kostprijs stijging van 3 cent zet de teelt van zaaiuien daarom verder onder druk.

3.2 Consumptieaardappelen

3.2.1 Productiegegevens

Op basis van de CBS cijfers waren er in 2002 in Nederland ongeveer 86 biologische consumptieaardappelteelers op zand/veen grond en 136 consumptieaardappelteelers op klei grond. Het totale areaal consumptieaardappelen op zand/veen grond is 243 hectare en dat op klei grond is 932 hectare. Wat leidt tot een gemiddeld areaal per biologische teler van 5.29 hectare.

Tabel 5: **Productiegegevens biologische en gangbare consumptieaardappelen in 2002**

	Totaal areaal (ha)	Aantal bedrijven	Areaal per bedrijf (ha)
Zand/veen (biologisch en in omschakeling)	243	86	2,83
Klei (biologisch en in omschakeling)	932	136	6,85
Consumptie (totaal gangbaar + biologisch)	77.213	9229	8,37

Bron: CBS Statline 2004

3.2.2 Teelttechnische aspecten

De opbrengst van biologische consumptieaardappelen ligt lager dan de opbrengst in de gangbare teelt. De fysieke opbrengst voor biologische consumptieaardappelen ligt gemiddeld rond de 31.000 kilogram per hectare. De lagere opbrengst is vooral te wijten aan de schimmelziekte *Phytophthora*. Deze schimmel tast zowel het blad als de knol aan. Binnen de gangbare akkerbouw wordt *Phytophthora* bestreden met chemische bestrijdingsmiddelen. Voor de biologische akkerbouw is er geen goedwerkend biologisch alternatief. Daarom worden de aardappelen in een vroegtijdig stadium gerooid voordat de schimmelziekte de knol heeft bereikt. Het vroege rooien is de belangrijkste oorzaak voor de lagere fysieke opbrengst. De *Phytophthora*-druk verschilt per jaar; daarom moet er uitgegaan worden van een variatie in het opbrengstniveau van 20 tot 40 ton.

3.2.3 Kostprijs

Voor de kostprijsberekening van consumptieaardappelen is uitgegaan van een representatief biologisch bedrijf in het zuidwestelijk kleigebied. Het bedrijf heeft een omvang van 45 hectare en een vruchtwisseling

van 1:6, het percentage rustgewassen is 33 procent. Naast consumptieaardappelen teelt het biologische bedrijf ook zaaiuien, winterpeen, grasklaver, suikerbieten, zomergerst en conserven. Uitgangspunt voor de kostprijsberekening is een fysieke opbrengst van 31.000 kilogram per hectare.

In *Tabel 6* wordt de kostprijs voor biologische consumptieaardappel berekend met een uitsplitsing naar toegerekende en niet toegerekende kosten. Van de toegerekende kosten dragen de kosten voor het uitgangsmateriaal het meeste bij aan de totale kostprijs. Van de niet toegerekende kosten zijn dit de kosten voor grond, gebouwen en loonwerk.

Tabel 6: **Kostprijsberekening teelt biologische consumptieaardappel (in € per kg product)**

Toegerekende kosten		
-Uitgangsmateriaal (gangbaar niet chemisch behandeld)	0,030	
-Bemesting	0,004	
-Gewasbescherming	0,003	
-Afzetkosten	0,001	
-Overige kosten	<u>0,011</u>	
Totale toegerekende kosten		0,05
Niet toegerekende kosten		
-Vaste arbeid	0,016	
-Losse arbeid	0,002	
-Loonwerk	0,033	
-Algemeen	0,023	
-Machines	0,023	
-Gebouwen	0,035	
-Grond	0,043	
Totale niet toegerekende kosten	<u>0,030</u>	
		<u>0,17</u>
Kostprijs per kg		<u>0,22</u>

Bron: Hoorweg, PPO 2003

3.2.4 Exportgegevens

Om het belang van consumptieaardappelen voor de export van biologisch product weer te geven is door experts uit de sector een inschatting gemaakt van het percentage consumptieaardappelen ten opzichte van de totale productie, dat wordt geëxporteerd. Op basis van informatie uit de EKO-monitor jaarrapport 2003 is de consumptieaardappelexport ongeveer 6.15% van het totale aanbod. Het totale aanbod bestaat uit de binnenlandse opbrengst plus de import, minus de export. Belangrijkste exportlanden zijn Duitsland en Verenigd Koninkrijk. De export naar deze beide landen staat wel onder druk door de toegenomen zelfvoorzieningsgraad van Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Wel zijn er kansen in Scandinavische en Zuid-Europese landen.

Met de bovenstaande gegevens kan de exportwaarde op basis van de kostprijs worden bepaald. Dit is weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 7: **Exportwaarde consumptieaardappelen op basis van de kostprijs**

	Areaal (ha)	Opbrengst (ton/ha)	Totale productie (ton)	Kostprijs (€ per kg)	Export- percentage (%)	Exportwaarde (1000 €)
Consumptieaardappelen	1175	31	36.425	0.22	6,15	193

3.2.5 Verplichting biologisch uitgangsmateriaal

Voor consumptieaardappelen zijn de prijzen van biologisch pootgoed ongeveer vergelijkbaar met niet-chemisch behandeld pootgoed. Bij een hoeveelheid van 3000 kg per hectare zijn de kosten voor biologisch pootgoed € 1260 ten opzichte van € 930 voor gangbaar niet chemisch behandeld pootgoed. Ook voor consumptieaardappelen geldt dat opbrengst en kwaliteit van het eindproduct vergelijkbaar is.

Tabel 8: **Kostprijsberekening teelt biologische consumptieaardappel**

Toegerekende kosten		
Uitgangsmateriaal (biologisch)	0,04	
Overige toegerekende kosten	<u>0,02</u>	
Totaal toegerekende kosten		0,06
Niet toegerekende kosten		
Totale niet toegerekende kosten		<u>0,17</u>
Kostprijs per kg		0,23

In de bovenstaande tabel is de opbouw van de kostprijs weergegeven. Uit de berekening blijkt een kostprijs van 0,23 cent. Wat een verhoging van 1 cent per kg consumptieaardappelen betekent wanneer biologisch pootgoed wordt gebruikt in plaats van gangbaar niet ontsmet pootgoed. Dit is een kostprijsstijging van 4,5%.

De teelt van biologische consumptieaardappelen is de afgelopen twee jaar grotendeels kostendekkend geweest. De productprijzen voor consumptieaardappelen per kilogram varieerden in 2002 en 2003 tussen een bandbreedte van 0,20 tot 0,35 cent per Kg. De verplichting tot het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal voor consumptie aardappelen heeft mede daarom nauwelijks gevolgen voor de telers.

3.3 Winterpeen

3.3.1 Productiegegevens

Op basis van de CBS cijfers waren er in 2002 in Nederland 107 biologische winterpeentelers met een totaal areaal van 477 hectare. Het gemiddelde areaal per biologische teler bedroeg 4,46 hectare winterpeen.

Tabel 9: **Productiegegevens biologische en gangbare winterpeen in 2002**

	Totaal areaal (ha)	Aantal bedrijven	Areaal per bedrijf (ha)
Winterpeen (biologisch en in omschakeling)	477	107	4,46
Winterpeen (totaal)	4981	1077	4,63

Bron: CBS statline 2004

3.3.2 Teelttechnische aspecten

De opbrengst van biologische winterpeen ligt lager dan de opbrengst in de gangbare teelt. De fysieke opbrengst voor biologische winterpeen ligt gemiddeld rond de 45.000 kilogram per hectare. De fysieke opbrengst van biologische winterpeen volgt over de jaren heen echter een nogal grillig patroon. Ongeveer 50% van het verschil tussen het biologische en het gangbare opbrengstniveau wordt veroorzaakt door de

wortelvlieg. De overige 50% wordt veroorzaakt door de 'zogenaamde' zwarte vlekken problematiek. Een aantasting van de wortel die door 10 verschillende schimmels kan worden veroorzaakt. Vanwege de problemen met de wortelvlieg en de zwarte vlekken verschilt het opbrengstniveau van jaar tot jaar. Daarom moet worden uitgegaan van een variatie in de fysieke opbrengst van 40 tot 70 ton per hectare.

3.3.3 Kostprijs

Voor de kostprijsberekening van winterpeen is uitgegaan van een representatief biologisch bedrijf in het zuidwestelijk kleigebied. Het bedrijf heeft een omvang van 45 hectare en een vruchtwisseling van 1:6, het percentage rustgewassen is 33 procent. Naast winterpeen teelt het biologische bedrijf ook consumptieaardappelen, zaaiuien, grasklaver, suikerbieten, zomergerst en conserven. Uitgangspunt voor de kostprijsberekening is van de fysieke opbrengst van 45.000 kilogram per hectare. In *Tabel 10* wordt de kostprijs voor biologische winterpeen berekend met een uitsplitsing naar toegerekende en niet toegerekende kosten.

Tabel 10: **Teeltkosten van biologische winterpeen (in € per kg product)**

Toegerekende kosten		
-Uitgangsmateriaal (gangbaar niet chemisch behandeld)	0,020	
-Bemesting	0,003	
-Gewasbescherming	0,002	
-Afzetkosten	0,186	
-Overige kosten	<u>0,008</u>	
Totale toegerekende kosten		0,22
Niet toegerekende kosten		
-Vaste arbeid	0,030	
-Losse arbeid	0,028	
-Loonwerk	0,030	
-Algemeen	0,030	
-Machines	0,016	
-Gebouwen	0,012	
-Grond	0,031	
Totale niet toegerekende kosten	<u>0,020</u>	
		<u>0,18</u>
Kostprijs per kg		0,40

Bron: Hoorweg, PPO, 2003

Afzetkosten zijn verantwoordelijk voor maar liefst 53 procent van de totale kostprijs. Van de niet toegerekende kosten zijn dit met name de kosten voor arbeid. Opgeteld zijn de kosten voor vaste en losse arbeid verantwoordelijk voor 13 procent van de totale kostprijs.

3.3.4 Exportgegevens

Om het belang van winterpeen voor de export van biologisch product weer te geven is door experts uit de sector een inschatting gemaakt van het percentage winterpeen ten opzichte van de totale productie, dat wordt geëxporteerd. Schatting in het EKO-monitor jaarrapport 2003 is dat ongeveer 80% van de totale biologische winterpeen productie wordt geëxporteerd. Duitsland en het Verenigd Koninkrijk zijn in grote mate zelfvoorzienend. Voor 2004 wordt een toenemende vraag uit onder andere het Verenigd Koninkrijk verwacht. Dat komt volgens betrokkenen vooral door de hogere kwaliteit van Nederlandse biologische peen.

Met de bovenstaande gegevens kan de exportwaarde op basis van de kostprijs worden bepaald. Dit is weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 11: **Exportwaarde winterpeen op basis van de kostprijs**

	Areaal (ha)	Opbrengst (ton/ha)	Totale productie (ton)	Kostprijs (€ per kg)	Export- percentage (%)	Exportwaarde (1000 €)
Winterpeen	477	45	21.465	0,40	80	6869

3.3.5 Verplichting biologisch uitgangsmateriaal

Voor winterpeen zal de prijs tweemaal zo hoog zijn als dat van niet-chemisch behandeld zaad. Bij 1,8 miljoen zaden per hectare is zijn de kosten voor gangbaar NCB zaad € 909, voor biologisch zaad € 1818. Biologisch zaad voor winterpeen was in 2004 nog nauwelijks beschikbaar, maar voor 2005 zal het aanbod groter worden. Eén van de meest geteelde peenrassen (Nerac) zal niet biologisch beschikbaar komen, omdat dit ras ziektegevoelig is bij de zaadproductie. Dit betekent dat biologische telers andere rassen moeten kiezen. De sterke eigenschappen van het betreffende peen ras waren goede bewaarbaarheid en een gladde en uniforme winterpeen. Deze eigenschappen zijn juist voor de export en als schaalteespeen erg belangrijk. Deze verschillen hebben niet direct gevolgen voor de biologische teelt in Nederland. Wel kan indirect door buitenlandse afnemers de voorkeur worden gegeven aan winterpeen van niet-Nederlandse herkomst als daar nog wel gebruik kan worden gemaakt van het niet-chemisch behandeld zaad van gangbare rassen met de gewenste eigenschappen.

De verschillen in opbrengst en kwaliteit ten opzichte van de biologisch beschikbare rassen zijn minimaal. Dit verschil is daarom niet in de kostprijsberekening opgenomen.

Tabel 1211: **Teeltkosten van biologische winterpeen (op basis van biologisch uitgangsmateriaal)**

Toegerekende kosten		
Uitgangsmateriaal (biologisch)	0,04	
Overige toegerekende kosten	<u>0,20</u>	
Totaal toegerekende kosten		0,24
Niet toegerekende kosten		
Totale niet toegerekende kosten		<u>0,18</u>
Kostprijs per kg		0,42

In de bovenstaande tabel is de berekening van de kostprijs weergegeven bij gebruik van biologisch peenzaad. Uit de berekening blijkt een kostprijs van 0,42 cent, wat een verhoging van 2 cent per kg winterpeen betekent wanneer biologisch zaad wordt gebruikt in plaats van gangbaar niet ontsmet zaad. Dit is een kostprijs stijging van 5%.

De teelt van biologische winterpeen is de afgelopen twee jaar niet kostendekkend geweest. De door de teler ontvangen productprijzen voor winterpeen per kilogram varieerden in 2002 en 2003 tussen 0,15 en 0,25 cent per Kg. De kostprijsstijging bij gebruik van biologisch uitgangsmateriaal zet de teelt van winterpeen verder onder druk.

3.4 Trostomaten

3.4.1 Productiegegevens

Uit cijfers van LTO groeiservice voor 2003 blijkt dat als gevolg van de slechte prijsvorming in 2002 het Nederlandse areaal biologische glasgroenten in 2003 is gekrompen van 60 naar 52 hectare ten opzichte van 2002. De krimp heeft vooral plaatsgevonden in het areaal rode paprika en komkommer. Van de glasgroenten is alleen het areaal trostomaat gestegen. Volgens de cijfers van LTO groeiservice zijn er in Nederland 18 bedrijven met biologische tomaten. De oppervlakte is in 2003 toegenomen tot 18,7 ha, dit is 1,5 procent van het totale areaal tomaat (biologisch en gangbaar).

De prognose voor 2004 was dat er ruim 48 ha biologische tomaten worden geteeld. Op 12 ha daarvan worden trostomaten geteeld.

Tabel 123: **Productiegegevens biologische en gangbare tomaten in 2003**

	Totaal areaal (ha)	Aantal bedrijven	Areaal per bedrijf (ha)
Tomaten (biologisch en in omschakeling)	18,7	18	1,04
Tomaten (totaal)	1257	515	2,44

Bron: CBS statline en LTO Groeiservice

3.4.2 Teelttechnische aspecten

Er zijn grote verschillen tussen de bedrijven onderling voor wat betreft energieverbruik, voedingstoestand, ziekten en plagen, opbrengst en kwaliteit (Welles, 2003). Bodem en bemesting vragen veel aandacht. Langlopende en hoog producerende glasteelten van vruchtgroenten als tomaat, paprika en komkommer hebben een grote behoefte aan mineralen, waarbij circa 65 procent van de opgenomen mineralen via het geogste product uit de kas verdwijnt (Voogt, Gurp, 2001). Een groot knelpunt binnen de biologische teeltvoering is de stikstof aanvoernorm. Oplossingen om de mineralenhuishouding in balans te krijgen gaan gepaard met verhoging van de kostprijs (Holwerda, 2003).

De biologische tuinder heeft beperkte mogelijkheden om ziekten en plagen te bestrijden. Preventieve maatregelen als vruchtwisseling, rassenkeuze, gebruik van onderstammen, klimaatregeling en verhogen van de weerstand van het gewas zijn daardoor belangrijk. In de biologische tomatenteelt zijn de meeste problemen met ziekten en plagen vergelijkbaar met die in de gangbare teelt. Het grootste probleem in tomaat is de witte vlieg, intensieve biologische bestrijding is de enige remedie.

Bij tomaat bieden geënte planten op een resistente of tolerante onderstam een goede bescherming tegen bodemgebonden schimmels en/of aaltjes. Geënt plantgoed is wel duurder, maar dit weegt meestal op tegen de uitvalrisico's en de bijbehorende opbrengstderving.

3.4.3 Kostprijs

Voor de kostprijsberekening van tomaat is uitgegaan van gegevens uit vorig onderzoek (Woerden, 2001 en Hoorweg 2003). De afschrijving en rente van de duurzame productiemiddelen zijn gebaseerd op vervangingswaarde. In *Tabel 134* wordt de kostprijs van biologische trostomaten gegeven, waarbij uit is gegaan van een fysieke opbrengst van 26.1 kg per m².

Tabel 134: **Teeltkosten biologische trostomaat in € per kg product**

Teeltkosten	
-Arbeid	0,49
-Duurzame productiemiddelen	0,25
-Energie (gas, elektra)	0,21
-Plantmateriaal (niet chemisch behandeld)	0,10
-Gewasbescherming	0,02
-Bemesting	0,01
-Overige materialen	0,01
-Aflevering (incl. veilingkosten)	0,10
-Overige kosten	0,13
Kostprijs per kg	1,33

Bron: Hoorweg, PPO 2003

De kostprijs van tomaat wordt grotendeels bepaald door de arbeidskosten en de kosten voor duurzame productiemiddelen. De kosten van plantmateriaal blijken geen grote invloed te hebben.

3.4.4 Exportgegevens

Om het belang van tomaten voor de export van biologisch product weer te geven is, in de EKO-monitor jaarrapport 2003, door experts uit de sector een inschatting gemaakt van het percentage tomaten ten opzichte van de totale productie, dat wordt geëxporteerd. Schatting is dat ongeveer 70% van de totale biologische tomaten productie wordt geëxporteerd. De biologische glastuinbouw is sterk export georiënteerd. Belangrijkste afzetmarkten zijn het Verenigd Koninkrijk en Scandinavië.

Met de bovenstaande gegevens kan de exportwaarde op basis van de kostprijs worden bepaald. Dit is weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 15: **Exportwaarde tomaten op basis van de kostprijs**

	Areaal (ha)	Opbrengst (kg per m²)	Totale productie (ton)	Kostprijs (€ per kg)	Export-percentage (%)	Exportwaarde (1000 €)
Tomatens	24	26.1	6.264	1,33	70	5.832

3.4.5 Verplichting biologisch uitgangsmateriaal

Voor tomaten zijn de prijzen van biologisch zaad 20% duurder als gangbaar zaad. De opbrengst en kwaliteit van het eindproduct zijn nagenoeg gelijk.

In *Tabel 146* is de kostprijs van jaarrond-teelt biologische tomaten weergegeven. In de berekening is uitgegaan van biologisch opgekweekt materiaal. De berekeningen zijn gebaseerd op gegevens uit de kostprijsberekening (Woerden, 2001 en Hoorweg, 2003). De kosten van het plantmateriaal zijn verkregen via plantenkwekers. Het verschil wordt veroorzaakt door zowel het duurdere zaad, als door de duurdere potgrond.

Het verschil in opkweekmateriaal heeft geen invloed op het verdere verloop van de teelt. Bij navraag bij verschillende experts blijkt dat er geen verschil in kwaliteit en productie is tussen wel of niet biologische opgekweekt materiaal. Wanneer er uiteindelijk toch kwaliteits- of opbrengstverschillen ontstaan, is dat meestal te verklaren door teeltmaatregelen of het ondernemerschap van de tuinder.

Wanneer de kostprijzen met de gemiddelde marktprijzen van het afgelopen jaar wordt vergeleken blijkt dat de kostprijs boven de marktprijs ligt. De marktprijs is dit jaar lager dan voorgaande jaren.

Tabel 146: **Teeltkosten biologische tomaten in € per kg product**

Teeltkosten	
-Plantmateriaal	0,12
-Overige teeltkosten	1,23
Kostprijs per kg	1,35

Uit de berekening in Tabel 13 blijkt dat de kosten van het uitgangsmateriaal niet zoveel invloed hebben op de totale kosten en daardoor op de kostprijs. De meerprijs van biologisch plantmateriaal leidt daarom ook niet tot een grote kostprijsstijging. Bij gebruik van biologisch plantmateriaal stijgt de kostprijs per kg tomaat met 2 Eurocent, wat overeenkomt met 1,5 %.

De teelt van biologische tomaten is het afgelopen jaar niet altijd kostendekkend geweest. De gemiddelde productprijs voor tomaten per kilogram in 2003 was 1,28 cent per Kg. De relatief geringe kostprijsstijging van 2 cent kan daarom wel negatieve gevolgen hebben voor de perspectieven van de teelt.

3.4.6 Knelpunt biologisch uitgangsmateriaal tomaten

Gewassen die biologisch te telen zijn en waarvan voldoende teeltmateriaal beschikbaar is staan op de zogenaamde Annex. Als een gewas eenmaal op de Annex staat, wordt geen ontheffing verleend voor niet biologisch geproduceerde (gangbare) rassen binnen het gewas.

De Annex is echter eind 2003 opgesteld toen er vanuit werd gegaan dat de biologische sector groeiende was. Door de ontwikkelingen van de afgelopen jaren is het areaal biologisch geteelde groente (onder glas of andere bedekking) onvoldoende toegenomen om perspectiefvol te zijn voor bepaalde veredelingsbedrijven. Dit betekent dat het zaad van sommige rassen (en onderstammen) nu niet meer biologisch voor handen is, terwijl dat eerder wel het geval was. Dat is ook de reden waar om bijvoorbeeld trostomaten (30-80gram) destijds op Annex I is geplaatst.

Door deze ontwikkeling zijn een aantal bestaande biologische rassen en onderstammen niet meer beschikbaar. Echter, ook de nieuwe rassen (met eventueel interessante resistenties) van veredelingsbedrijven die niet meer investeren in het biologische segment, komen zo niet meer beschikbaar voor biologische telers. Rassen met meer groeikracht of resistenties zijn juist zo belangrijk in een biologische teelt; hierdoor kan een aanzienlijk verschil in productie en opbrengst ontstaan tussen rassen. Ook markten waarbij de afnemer rassen met een bepaalde vruchtgrootte of andere eigenschap wenst kunnen door bovenstaande problematiek buiten het bereik komen van de biologische teler, omdat uitsluitend de rassen van de Annex geteeld kunnen worden.

Kortom, men ging eerst van een steeds uitbreidende Annex in een groeiende biologische markt, maar nu wordt gehoopt dat de Annex ook met de markt mee beweegt. Dat betekent minder rassen op de Annex, dus minder verplichtingen. In paragraaf 8.2 vindt staan de ontwikkelingen rond de Annex 2005 vermeld.

3.5 Overzicht gewassen

De gevolgen van de verplichting tot het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal zijn per gewas berekend. In *Tabel 157* en *Tabel 168* wordt een overzicht gegeven van de verschillende gegevens per gewas.

Tabel 157: **Kosten per hectare of per m²**

Gewas	Hoeveelheid uitgangsmateriaal	Kosten per ha of m ² (in €)	
		Niet chemisch behandeld	Biologisch
Zaaiuien (hybride)	1 miljoen zaden per ha	604	1.460
Winterpeen	1,8 miljoen zaden per ha	909	1.818
Aardappel	3000 Kg per ha	930	1.260
Tomaat	2,3 planten/m ²	2,61	3,13

Tabel 168: **Overzicht kostprijzen en productprijzen**

Gewas	Kostprijs uitgangsmateriaal (€ per kg product)		Productprijs (€ per kg)
	gangbaar NCB	biologisch	
Zaaiuien (hybride)	0,39	0,42	0,15 – 0,25
Winterpeen	0,40	0,42	0,15 – 0,25
Aardappel	0,22	0,23	0,20 – 0,35
Trostomaat	1,33	1,35	1,28 – 1,35

4 Biologische producten in het buitenland

De EU-richtlijn biologisch uitgangsmateriaal is in de belangrijkste exportmarkten, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland, operationeel. Dat betekent dat er een database is en een ontheffingssysteem. Dit in tegenstelling tot sommige andere Europese landen. The European Consortium for Organic Plant Breeding (Eco-PB) kan als Europese belangenorganisatie worden gezien. In Eco-PB zijn zaadbedrijven, onderzoeksinstituten en biologische organisaties uit diverse Europese landen verenigd. Uit informatie van Eco-PB blijkt dat een aantal Europese landen nog geen werkende digitale database heeft. Algemeen wordt 2004 door Eco-PB als overgangsjaar beoordeeld. Aan de hand van derogatie gegevens van 2004 kan worden beoordeeld of er mogelijk gewassen op de Annex worden geplaatst.

Het grootste streven van alle deelnemers aan de Eco-PB workshops is het opstellen van een Europese database voor biologisch uitgangsmateriaal. Of het tot een Europese database komt en per wanneer is nog onzeker.

Zowel het Verenigd Koninkrijk als Duitsland hebben geen nationale Annex. Er zijn dus in beide landen geen nationale verplichting voor het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal, hoewel in Duitsland soms wel op deelstaatniveau een verplichting bestaat. Andere Europese landen hebben wel een database, maar ook daar is er geen Annex. Veel landen wachten hiermee tot 2005. In de loop van 2004 komt informatie over ontheffingen (derogatie) en beschikbaarheid van uitgangsmateriaal vrij. Hiermee kunnen de verantwoordelijk instanties afwegingen maken om de annex te vullen of aan te vullen.

Uit de marktanalyse naar de Nederlandse biologische groenten- en fruitsector van Productschap Tuinbouw (2000) blijkt dat 65% van de Nederlandse groenten- en fruitproductie wordt geëxporteerd. Het Verenigd Koninkrijk goed is voor 60% van alle geëxporteerde groenten en fruit. Duitsland is een goede tweede met 20%. Er blijft vervolgens nog 20% over voor overige landen, de belangrijkste hiervan zijn Oostenrijk, Zwitserland en de Scandinavische landen.

4.1 Verenigd Koninkrijk

De export van biologisch product naar het Verenigd Koninkrijk is goed voor 60% van de export aan biologische vollegrondsgroenten (Van den Berg, 2000). Tevens blijkt dat het VK 70% van alle biologische landbouwproducten invoert. Belangrijke ontwikkeling is dat de biologische productie in het Verenigd Koninkrijk met 25% toenam, terwijl de marktvaart met 40% toenam.

De database van het Verenigd Koninkrijk is te vinden op www.organicxseeds.com of via www.cosi.org.uk (Centre for Organic Seed Information). Op deze website is de beschikbaarheid van biologisch uitgangsmateriaal voor de telers in het Verenigd Koninkrijk te toetsen. Wij hebben de gewassen aardappelen, winterpeen, zaaiuien en tomaten in de database ingevoerd. Voor elk gewas wordt er biologisch uitgangsmateriaal aangeboden. De Annex in het Verenigd Koninkrijk is nog niet gevuld. Wel geldt dat voor elk gewas ontheffing (derogatie) moet worden aangevraagd. Derogatie gegevens over deze gewassen zijn op dit moment nog niet bekend. De gewassen vallen dus allemaal onder Categorie 2, zie paragraaf 2.1. Dit wil zeggen dat er per gewas en per teler ontheffing voor moet worden aangevraagd bij de certificeringsinstelling. Voor bovengenoemde gewassen wordt er op de site gemeld dat het zaad enkel in kleine hoeveelheden beschikbaar is.

Uit een verslag van een bijeenkomst van de Horticultural Seed Working Group van april 2004 waarin ook de Soil Association zitting heeft is het niet waarschijnlijk dat de derogatie van wortels, zaaiuien en tomaten in 2006 in Europa kan worden opgeheven. Het is dus niet te verwachten dat deze gewassen de komende jaren op de Engelse Annex komen.

De Soil Association meldde ons dat in het Verenigd Koninkrijk is voor 2005 aardappelen, granen en enkele

grassoorten op de Annex geplaatst gaan worden¹. Op dit moment wordt voor deze gewassen al voor een groot deel biologisch uitgangsmateriaal gebruikt.²

4.2 Duitsland

Duitsland neemt de tweede plaats in met 20% van de Nederlandse biologische groente- en fruitexport (Van den Berg, 2000).

In Duitsland is de database de verantwoordelijkheid van de 16 deelstaten. OrganicXseeds is benoemd tot officiële database, deze is te vinden op www.organicxseeds.de. De database beheer door FiBL (Forschungsinstitut für Biologische Landbau). Zij hebben de organicXseeds database aangepast naar de wensen van de verschillende deelstaten. In Duitsland worden ontheffingen verleend per gewasgroep. In Duitsland wordt in 2004 gewerkt aan een uniforme nationale database.

Op de website van OrganicXseeds is niet alleen de beschikbaarheid van biologisch uitgangsmateriaal in Duitsland te vinden. Het FiBL beheert ook de websites voor Zwitserland, België, Luxemburg én Verenigd Koninkrijk. Verder is de website ook beschikbaar in diverse talen zoals naast Duits, Frans, Engels en Nederlands, ook Italiaans en Spaans. Door het invoeren van de gewassen in de OrganicXseeds database hebben we gekeken naar de beschikbaarheid van de gewassen. Aardappelen vielen onder de Annex II, dus er moet per teler apart ontheffing worden verleend. Volgens de heer A. Verhage van NLTO wordt in Duitsland vrij algemeen biologische pootaardappelen gebruikt. Maar trostomaten, winterpeen en zaaiuien vallen allemaal onder de Categorie 3, zodat een algemene vrijstelling wordt verleend voor deze gewassen. Uitzondering is industriepeen, hiervoor gelden Categorie 2 regels.

4.3 Overige Europese landen

20% van de Nederlandse biologische groente- en fruitexport valt onder de noemer: 'overige landen', de belangrijkste hiervan zijn Oostenrijk, Zwitserland en de Scandinavische landen (Van den Berg, 2000).

De concurrerende landen moeten vooral binnen de EU worden gezocht. Uit de marktanalyse van het Productschap Tuinbouw (Van den Berg, 2000) blijkt dat de export van biologische producten naar niet-EU landen zeer gering is. De export van Europese landen binnen de EU is vooral gericht op het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en de Scandinavische landen. In het EKO monitor jaarrapport 2003 stelt dat de Verenigde Staten en Canada, nieuwe en sterk groeiende markten zijn.

De grootste exportlanden, naast Nederland, zijn Duitsland, Denemarken, Portugal en Zwitserland. En voor fruit geldt Italië ook als grote exporteur.

¹ E-mail Soil Association send by Mr. R. George

² Pers. med. A. Verhage

5 Ervaringen en meningen uit de praktijk

5.1 Ervaring en mening zaad- en pootgoedbedrijven

Nederlandse zaad- en pootgoedbedrijven zijn internationaal actief. Door deze internationale oriëntatie hebben de zaad- en pootgoedbedrijven goed zicht op de ontwikkelingen in de verschillende Europese landen.

Voor pootgoedbedrijven is de Nederlandse markt een minder belangrijke afzetmarkt, omdat hier voornamelijk pootgoed wordt geteeld. In andere Europese landen trekt het gebruik en daarmee de verkoop van biologisch zaad- en pootgoed aan. Voor pootgoed is vooral het Verenigd Koninkrijk een belangrijke afzetmarkt, hierna zijn Frankrijk en Italië belangrijke afzetgebieden. Indien op Europees niveau het gebruik van biologisch pootgoed meer en meer wordt verplicht, is dat gunstig voor de Nederlandse handelshuizen en voor de pootgoedtelers.

De markt voor tomatenzaad is nauwelijks aan verandering onderhevig. Rassen worden veelal gekozen op eigenschappen van het eindproduct en niet op basis van prijs. Dat komt waarschijnlijk omdat de prijs van tomatenzaad een relatief klein onderdeel is van de kostprijs. In Duitsland wordt ook nauwelijks verschil in aankopen waargenomen. Zowel Nederland en Duitsland waren al op biologisch uitgangsmateriaal gericht. Er is daarom geen duidelijke verschuiving van gangbare rassen naar biologische rassen. In Frankrijk is wel een sterke stijging te zien van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal. De belangrijkste afzetmarkten zijn Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk.

De Nederlandse zaadbedrijven merken in 2004 dat veel telers ontheffing aanvragen voor categorie 2 gewassen, zoals uien en peen. De reden is dat gangbaar niet-chemisch behandeld zaad goedkoper is dan biologisch zaad. Voor de zaadbedrijven is deze situatie ongewenst, omdat de investeringen in de ontwikkeling en het aanbod van een goed biologisch rassenpakket dan niet worden terugverdiend. Diverse zaadfirma's geven aan dat ze op korte termijn geen biologisch zaad meer aanbieden.

Telers in Nederland en in de rest van de EU zijn niet gebaat bij deze ontwikkelingen, omdat de ontwikkeling van een goed biologisch rassenpakket gevaar loopt. Dat is sterk remmend voor de ontwikkeling van de biologische sector, maar ook voor de export van biologisch uitgangsmateriaal. Veel producenten van biologisch uitgangsmateriaal zijn namelijk gevestigd in Nederland.

De door de primaire (teelt) sector gewenste percentageregeling is voor de zaad- en pootgoedbedrijven acceptabel onder de voorwaarden dat er harde afspraken voor gemaakt worden en dat er maximaal een termijn van 4 jaar geldt voor de periode naar de 100% toe. Zaadbedrijven willen vooral voor 2-jarige groentegewassen duidelijke afspraken, hier zijn de investeringen voor zaadbedrijven hoog. Dit is ook terug te zien in de hogere prijs van zaad voor deze gewassen. Een andere belemmering is dat een percentageregeling naar verwachting slecht werkt wanneer er ook plantenkwekers tussen zaadbedrijven en de telers zitten.

Op dit moment is er voor de zaad- en pootgoedbedrijven weinig duidelijkheid naar de toekomst toe. Zij weten niet waar ze aan toe zijn. Dit is ook de reden dat een aantal bedrijven de verkoop en investering in biologisch uitgangsmateriaal staakt. De zaad- en pootgoedbedrijven stellen dat zij toeleverancier zijn voor de primaire sector, maar dat vereist wel dat de primaire sector de producten afneemt. De zaad- en pootgoedsector geeft aan dat zij nog steeds bereid zijn biologisch uitgangsmateriaal te leveren, maar dit vereist wel de afname van biologisch uitgangsmateriaal door de primaire sector.

De zaad- en pootgoed sector zit zelf vooral in een afhankelijke rol. De keten, vanaf supermarkt tot boer, bepaalt welk uitgangsmateriaal wordt geleverd. De zaad- en pootgoedsector ziet daarom ook niet waarom zij in welk verband dan ook een voortrekkersrol hebben in het komen tot een verplichting van biologisch uitgangsmateriaal. Een gehoorde opmerking is dat zij vanuit ideologische en marktgerichte perspectieven hiertoe wel bereid zijn, maar zij waarschijnlijk meer kunnen verdienen met de verkoop van niet-chemisch behandeld zaad- en pootgoed. Een signalering die hierbij gemaakt wordt is dat supermarkten goedkoop EKO-product wensen, waardoor dit doorwerkt in de kostprijs van telers en de kostprijs van zaad- en

pootgoed.

5.2 Ervaring en mening van het bedrijfsleven

Op 21 oktober 2004 is door Praktijkonderzoek Plant & Omgeving een workshop met bedrijfslevenpartijen gehouden. Doel van de workshop was het toetsen van de resultaten van het onderzoek aan de praktijk en bespreken van de mogelijke consequenties van verplichtstelling van biologisch uitgangsmateriaal voor de gewassen consumptieaardappelen, zaaiuien en winterpeen. Hieronder vindt u een verslag van deze bijeenkomst met de belangrijkste conclusies.

De workshop werd geopend met een statement 'biologisch uitgangsmateriaal is wezenlijk voor de biologische teelt.' Er wordt door de deelnemers hierop ingehaakt door te stellen dat; het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal wezenlijk is vanwege de geloofwaardigheid van de biologische sector. De consument is niet op de hoogte van de problematiek en gaat er vanuit dat er uitsluitend biologisch uitgangsmateriaal wordt gebruikt. Om in de toekomst echter geloofwaardig te blijven is het van belang om de discussie hieromtrent te voorkomen en daarvóór over te schakelen op biologisch uitgangsmateriaal.

Tijdens de workshop werden de tussentijdse resultaten van het onderzoek aan de aanwezigen gepresenteerd. Tomaat is tijdens de workshop niet meegenomen, omdat de gegevens hiervoor nog onvolledig waren. De berekende kostprijsstijging is voorgelegd aan de aanwezigen in de workshop. Het commentaar is verwerkt in de kostprijs berekeningen van dit rapport.

Wat zijn de consequenties van de kostprijsverhoging op korte en langere termijn? Deze vraag werd tijdens de workshop behandeld aan de hand van een drietal stellingen:

1. *De kostprijsstijging wordt op korte termijn niet terugverdiend door de telers.*
De aanwezigen zijn het eens met deze stelling. Het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal zou een verkoopargument moeten zijn ten opzichte van andere landen. Dat is echter niet het geval, omdat de consument er vanuit gaat dat in de biologische landbouw ook uitsluitend biologisch uitgangsmateriaal wordt gebruikt.
2. *De kostprijsstijging leidt ertoe dat de teelt op korte termijn niet langer rendabel is.*
In de reactie op de tweede stelling wordt opgemerkt dat de teelt van zaaiuien en winterpeen al niet of nauwelijks rendabel is. Een extra kostprijsstijging kan tot gevolg hebben dat een groep ondernemers stopt met de teelt. Dan is het de vraag wat er gebeurt. Stijgt de prijs dan door een dalend aanbod, of nemen andere landen de positie van Nederland over? De aanwezigen vermoeden het laatste, zeker omdat Nederland voorop loopt met het verplicht stellen van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal.
3. *De kostprijsstijging wordt op lange termijn in de markt terugverdiend.*
Bij de derde stelling wordt opgemerkt dat moeilijk te voorspellen is. Als de Nederlandse sector haar exportpositie kwijtraakt als gevolg van een dalend aanbod, zal het moeilijk zijn om de kostprijsstijging op de markt terug te verdienen.

Op basis van de stellingen ontstond een levendige discussie over het volgende 'duivelse' dilemma: "We moeten biologisch uitgangsmateriaal gebruiken, maar een verplichting op korte termijn gaat ten koste van de agrarische sector. En als we als telers niets doen stoppen de zaadbedrijven."

In de eerste plaats moet onderscheid gemaakt worden tussen gewassen. Het gebruik van biologisch pootgoed is in Nederland verplicht en levert geen problemen op. Voor aardappelen is er dus sprake van nauwelijks verstoorte concurrentieverhouding tussen landen door het verplichte gebruik van biologisch uitgangsmateriaal. Deze situatie is grotendeels te danken aan de gezamenlijke inspanning van de aardappelbranche, die gezamenlijk gewerkt heeft aan een stapsgewijze verhoging van het gebruikte percentage biologisch pootgoed. Daarnaast is een Europese verplichting voor het gebruik van biologisch pootgoed gunstig voor de Nederlandse telers, omdat in Nederland voornamelijk pootgoed wordt geteeld. Voor peen en uien is de situatie heel anders. Als het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal in Nederland wordt verplicht, zijn we daarmee het eerste land. De concurrentiepositie wordt daardoor verstoord.

Voor zaaiuien en winterpeen geldt niets doen kan niet en 100% kan ook niet. Er wordt gesteld dat vanuit het perspectief van de consument het not-done is om te blijven wachten met het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal. Nu worden er door de samenleving nog geen vragen gesteld over het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal bij de teelt van biologische producten. Wanneer dit wel het geval wordt bestaat de mogelijkheid dat de biologische sector negatief in de publiciteit komt. Dit moet worden voorkomen, omdat anders de biologische sector haar onderscheidend vermogen verliest. De stap naar geïntegreerde landbouw komt dan in beeld.

De mogelijkheden echter om op korte termijn voor 100% over te stappen op biologisch uitgangsmateriaal wordt niet haalbaar en ook niet wenselijk geacht. Voor verschillende gewassen is er kwalitatief en/of kwantitatief nog onvoldoende biologisch uitgangsmateriaal. Daarnaast is het onwenselijk dat Nederland binnen de EU als eerste overgaat tot een 100% verplichting, omdat de concurrentiepositie dan sterk verzwakt. Dat is niet in het belang van de telers en de handel, en in later stadium ook niet in het belang van de zaadbedrijven.

Hoe kan de sector toch naar de 100% biologisch uitgangsmateriaal? Bij de aanwezigen wordt het idee geopperd om, evenals bij aardappelen is gebeurd, een stapsgewijze verhoging van 0 naar 100 procent gebruik van biologisch uitgangsmateriaal in te voeren. In de aardappelsector is een beperkt aantal partijen actief, hierdoor werden de afspraken binnen de branche nageleefd. Voor zaaiuien en winterpeen ligt dat heel anders, daar zou toch de overheid de eerste stap moeten zetten. LNV heeft, volgens de aanwezigen, vorig jaar aangegeven dat een gedeeltelijke verplichting per bedrijf niet controleerbaar is. Dat wordt in de workshop echter tegengesproken: Alle bedrijven zijn verplicht om hun aankoopnota's van uitgangsmateriaal te overleggen aan de SKAL.

Vanuit het perspectief van de zaadbedrijven bezien is het verstandig om vooraf afspraken te maken over de te maken stappen. Een jaarlijkse heroverweging van het percentage geeft zaadbedrijven onvoldoende zekerheid over het rendement van investeringen in biologisch uitgangsmateriaal. Op termijn kan dat betekenen dat zaadbedrijven zich terugtrekken uit de productie van biologisch uitgangsmateriaal. Een ontwikkeling dit nu al langzaam zichtbaar wordt.

De verwachting is dat andere landen het stapsgewijze principe zullen volgen, aldus verschillende aanwezigen. Dat zou betekenen dat op Europees niveau het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal echt op de rails komt. Dat is voor de producenten van uitgangsmateriaal een aantrekkelijk perspectief.

De export van biologisch uitgangsmateriaal is ook een niet te verwaarlozen onderdeel van de Nederlandse biologische sector. Dat geldt zowel voor aardappelen als voor zaden. Vanuit het algemene belang van de Nederlandse biologische sector gezien is een toenemende verplichting in andere EU-landen daarom essentieel.

De deelnemers zijn het eens over het feit dat de biologische sector in Nederland waar mogelijk gebruik moeten maken van biologisch uitgangsmateriaal. Dit zal tevens via wet- en regelgeving moeten worden vastgelegd. Deze verplichtstelling zou daarbij niet alleen voor de Nederlandse situatie moeten gaan gelden, maar moet tevens worden overgenomen door de andere Europese lidstaten. Wanneer dit niet gebeurt kan een oneerlijke concurrentiepositie ontstaan.

In ieder geval kan een geleidelijke verplichtstelling binnen Nederland de negatieve gevolgen voor de concurrentiepositie verzachten, terwijl deze geleidelijke verplichting waarschijnlijk ook op navolging in andere EU landen kan rekenen. De deelnemers vinden dat het ministerie van LNV moet proberen hiervoor binnen de Europese Unie de handen voor op elkaar moeten krijgen.

Er zijn volgens de deelnemers van de workshop voor de betrokken groepen/organisaties een aantal concrete acties weggelegd.

Ten eerste dienen *belangenbehartigers* in samenspraak met de sector een keuze te maken binnen welke gewasgroepen het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal mogelijk is. Hiervoor moet een afweging plaatsvinden van de kosten en baten. Een kostprijsstijging is gezien de resultaten van het onderzoek te verwachten, maar stijgen daarmee ook de baten? En geldt dit op lange of korte termijn?

Het *ministerie van LNV* zou zich binnen Europa hard moeten maken voor een gelijke positie van de Nederlandse biologische sector ten opzichte van andere Europese collega's, hoewel een zekere

voortrekkerspositie van de Nederlandse sector wel mogelijk moet zijn, gezien de concentratie van producenten van uitgangsmateriaal in Nederland.

Zaadbedrijven kunnen bij dit proces een stimulerende rol vervullen door op Europees niveau aan te kaarten dat de productie van biologisch uitgangsmateriaal alleen rendabel is wanneer de gehele Europese Unie hiervan gebruik moet maken.

Uiteindelijk dienen de *supermarkten* een promotierol te vervullen ten behoeve van de biologische producten. De overheid is volgens de aanwezigen als de enige partij in staat om supermarkten te stimuleren om biologische producten te verkopen.

Afsluitend wordt door de groep nogmaals de stelling onderschreven dat het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal voor de toekomst van de biologische sector van cruciaal belang zal zijn!

De conclusie van de workshop in het kort:

Geen verplichting betekent:

- Gevaar voor geloofwaardigheid van de biologische landbouw
- Zaadbedrijven haken af
- Ontwikkeling van biologisch rassenpakket stopt
- Politiek ongewenst

Volledige verplichting betekent (voor peen en uien):

- Stijging van de kostprijs voor telers
- Afnemend aantal telers? In ieder geval dalend areaal peen en uien
- Verzwakte concurrentiepositie op lange termijn
- Niet terug te verdienen door onderscheidend vermogen op dit aspect, omdat de consument al uitgaat van gebruik van biologisch uitgangsmateriaal

5.3 Standpunt van het Ministerie van LNV

Veel bedrijfsleven partijen hekelen het voorop lopen van Nederland als het gaat om biologisch uitgangsmateriaal. Het Ministerie van LNV stelt zich op het standpunt dat Nederland niet voorop loopt en de verordening toepast zoals deze is bedoeld, maar de meeste Europese landen achterlopen. Wanneer strikt naar de Europese richtlijn wordt gekeken, is deze stelling wel degelijk te verdedigen. De EU-richtlijn EEG 2092/91 stelt dat het verplicht is biologisch uitgangsmateriaal te gebruiken. Tot 31 december 2003 was het toegestaan om gangbaar niet chemisch behandeld uitgangsmateriaal te gebruiken. Hierna trad de EU-verordening EG 1452/2003 in werking., Deze geeft de kaders voor het huidige derogatiesysteem. Nederland is één van de eerste EU-landen waar de Europese regelgeving daadwerkelijk is ingevoerd. De andere EU-landen lopen dus achter met invoeren van de Europese regelgeving op dit gebied.

Eind 2003 bij de invoering van de EU-Verordening 1452/2003 is er een voorstel van de biologische belangengroepen gekomen om een percentageregeling in te voeren. Door het Ministerie van LNV was er toen besloten om niet over te gaan op een percentageregeling, omdat het hele systeem van de Database met een Annex nieuw was. Het was toen niet de bedoeling om het systeem gecompliceerder te maken dan noodzakelijk. Het was van belang om eerst ervaring op te doen met de noodzakelijke systemen voor de invulling van de EU-Verordening.

Ook dit jaar ontving het Ministerie van LNV, van de biologische vakgroep van LTO en Biologica, een nadrukkelijk verzoek om de percentageregeling weer in overweging te nemen. Naast de reactie van de vakgroep, heeft het Ministerie van LNV ook een enkele reactie van andere partijen ontvangen die juist minder positief tegenover een percentageregeling staan.

Belangrijkste reden voor LNV om geen de percentageregeling in te voeren is dat de regeling niet past binnen de Europese regelgeving. Als er voldoende geschikt biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is, kan het betreffende gewas op de Annex. Wanneer bij een bepaald gewas, dat niet op de Annex staat een bepaald percentage biologisch zaaizaad verplicht zou worden gesteld dan wordt in feite gezegd dat er voor het betreffende gewas geschikt biologisch zaaizaad aanwezig is. Een ontheffing is dan volgens de regelgeving niet mogelijk. Verder zal de percentageregeling de administratieve lastendruk laten toenemen. Dit past slecht binnen het beleid van LNV waar juist wordt gestreefd naar een lastendruk vermindering van

25%. Van SKAL heeft het Ministerie van LNV begrepen dat voor een aantal gewassen, zoals zaaiuien, de regeling tot enige extra lastendruk leidt. Maar juist voor teelten met meerdere rotaties per jaar, bijvoorbeeld spinazie, koolgewassen en gewassen met opkweek, leidt dit wel degelijk tot extra administratieve lasten. Een argument wat door voorstanders van de percentageregeling wordt aangevoerd is dat er andere EU-landen wel een percentageregeling hebben. Het Ministerie van LNV heeft hier navraag naar gedaan en het bleek dat in het Verenigd Koninkrijk en Denemarken inderdaad percentageregelingen bestaan. Deze regelingen betreffen wel graszaadmengsels. Hiervoor worden verschillende rassen gras gecombineerd in een mengsel. Rassen in het mengsel die biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar hebben, zullen worden verplicht. Wanneer geen biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is van de grassoorten wordt deze niet chemisch behandeld toegepast. Hierdoor ontstaan er graszaadmengsels met een bepaald percentage aan biologisch uitgangsmateriaal.

Wel kan de sector zelf afspraken maken die, bij de gewassen waar men dat bij wenst, kunnen leiden tot het gebruik van een bepaald percentage aan biologisch zaaizaad. Navraag bij Ministerie van LNV leerde dat op uiterlijk op 31 juli 2006 de EU-Verordening 1452/2003 wordt geëvalueerd. Dit gebeurt door de Europese Commissie die hierin het initiatiefrecht heeft. De Europese Commissie kan dan zelf met voorstellen ter verbetering komen.

6 Conclusies en beleidsopties

6.1 Verschillen in beleid tussen landen

- De nationale invulling van het beleid over de verplichting van biologisch uitgangsmateriaal heeft geleid tot grote verschillen binnen de Europese Unie. Nederland loopt op dit moment voorop met het nationaal verplicht stellen van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal. In andere landen wordt echter wel op beperkte schaal biologisch uitgangsmateriaal gebruikt, met name als het gaat om pootaardappelen.
- De trend naar de toekomst lijkt dat Nederland toch voorop blijft lopen binnen de EU, al is vanuit de Nederlandse biologische sector een weerstand tegen deze voortrekkersrol zichtbaar.

6.2 Gevolgen voor de telers

- De verschillen tussen biologisch en gangbaar uitgangsmateriaal komen voor de gewassen ui, peen en tomaat enkel tot uitdrukking in de kostprijs van het uitgangsmateriaal. Zowel door leveranciers, experts als door de sector worden geen opbrengst- of kwaliteitsveranderingen verwacht. Voor aardappelen bestaat er nauwelijks of geen prijsverschil voor pootgoed.
- De gevolgen van een verplichting in Nederland om uitsluitend biologisch uitgangsmateriaal te gebruiken zijn verschillend per gewas. Voor aardappelen was het gebruik van biologisch pootgoed al in 2004 verplicht. Dit heeft in de praktijk niet geleid tot problemen. Omdat er nauwelijks prijsverschil bestaat met gangbaar niet ontsmet pootgoed in Nederland en enkele andere Europese landen. Voor peen, zaaiuien en tomaten zou een verplichting wel tot problemen kunnen leiden, omdat de kostprijs van de teelt in Nederland toeneemt door een hogere prijs van biologisch zaad.
- De hogere kostprijs van biologische peen en uien is erg nadelig voor de telers, omdat het rendement van deze teelten al enkele jaren onder druk staat. De verwachting van de sector is dat het areaal peen en uien in Nederland zal afnemen, omdat de teelt voor veel telers niet meer rendabel is.

6.3 Gevolgen voor de concurrentiepositie

- Indien het areaal van peen en zaaiuien in Nederland op korte termijn afneemt door een hogere kostprijs, zal naar verwachting de exportpositie van Nederland worden overgenomen door andere EU-landen, waar men goedkoper gangbaar uitgangsmateriaal mag gebruiken. De sector verwacht dat de exportpositie op lange termijn ook niet meer wordt teruggewonnen, na het wegvallen van het concurrentie nadeel op biologisch uitgangsmateriaal.
- Vanuit het perspectief van het beleid is het volstrekt onwenselijk dat het biologische areaal in Nederland afneemt.
- Een Europese verplichting tot gebruik van biologisch uitgangsmateriaal is gunstig voor de Nederlandse biologische sector, omdat zaad- en pootgoedbedrijven voor het grootste deel in Nederland zijn gevestigd. Voor aardappelen geldt dat de teelt van pootgoed door telers gebeurt, zodat ook de primaire sector profiteert van een toenemend gebruik van biologisch pootgoed.

6.4 Verkenning beleidsopties

De algemene opvatting is dat er twee mogelijkheden zijn voor het beleid, namelijk het verplichte gebruik van biologisch uitgangsmateriaal per gewas of het verlenen van een ontheffing. In 2003 is door de praktijk echter ook een tussenvorm voorgesteld, die uitgaat van een stapsgewijze verplichting per gewas.

6.4.1 Gebruik van 100% biologisch uitgangsmateriaal

- Vanuit het perspectief van de producenten van biologisch uitgangsmateriaal is een verplichting op korte termijn wenselijk. Duidelijkheid hierover is voor zaad- en pootgoedbedrijven van groot belang. De investeringen in een biologisch rassenpakket worden niet terugverdiend, zolang telers de mogelijkheid hebben om (via ontheffingen) goedkoper gangbaar niet ontsmet uitgangsmateriaal te gebruiken.
- Het is niet de verwachting dat andere EU-landen het gebruik van 100% biologisch uitgangsmateriaal op korte termijn zullen verplichten.
- Binnen de EU is Nederland mogelijk onderscheidend in de markt door het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal. Anderzijds gaat de consument nu al uit van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal, zodat het moeilijk zal zijn om hier een verkoopargument van te maken. Gesteld kan worden dat de consument veelal niet bekend is met deze discussie.
- Vanuit de teler en de handel gezien is een snelle volledige verplichting in Nederland onwenselijk, omdat het rendement van de teelt en de positie op de exportmarkt op korte en lange termijn onder druk komt te staan. Een afnemend areaal biologische landbouw in Nederland is ook voor producenten van biologisch uitgangsmateriaal ongewenst, gezien het feit dat het merendeel van zowel pootgoedleveranciers als zaadbedrijven in Nederland zijn gevestigd.

6.4.2 Geen verplichting voor gebruik van biologisch uitgangsmateriaal

- Indien de biologische sector niet verplicht wordt om biologisch uitgangsmateriaal te gebruiken, zal een deel van de telers kiezen voor het gebruik van het goedkopere gangbare niet ontsmette uitgangsmateriaal.
- Zaadbedrijven geven aan dat ze zich terug trekken uit de ontwikkeling en productie van biologisch uitgangsmateriaal als er geen verplichting komt.
- De consument is nauwelijks op de hoogte als het gaat om het begrip biologisch. En de consument gaat er, wanneer zij bekend is met het begrip biologisch, gemiddeld genomen vanuit dat er biologisch uitgangsmateriaal wordt gebruikt in de biologische sector. De geloofwaardigheid van de biologische sector loopt gevaar als aan het licht komt dat er nog steeds gangbaar uitgangsmateriaal wordt gebruikt.

6.4.3 Stapsgewijze verplichting van biologisch uitgangsmateriaal

- In het geval van aardappelen is door de aardappelbranche en de biologische sector op eigen initiatief een stapsgewijze verhoging van het aandeel biologisch pootgoed bewerkstelligd. Dit is één van de redenen dat er nu nauwelijks problemen zijn met de 100% verplicht gebruik van biologisch pootgoed. Daarnaast vond dit voorbeeld ook beperkt in andere landen navolging, zodat in deze landen nu voor het overgrote deel biologische pootaardappelen worden gebruikt.
- Het voorbeeld van de aardappel verdient mogelijk voor een aantal gewassen navolging. Dat betreft in ieder geval de gewassen waarvoor kwalitatief en kwantitatief voldoende biologisch uitgangsmateriaal beschikbaar is. Opmerking hierbij is wel dat de aardappelsector erg contractmatig werkt. Hierdoor is de invoering van biologisch pootgoed beter controleerbaar en reguleerbaar door de sector zelf.
- De percentageregeling past niet binnen de regels van de EU-verordening, en is daarom feitelijk niet toegestaan.
- De verwachting van diverse mensen in de sector is dat andere landen het voorbeeld van Nederland zullen volgen, indien Nederland overgaat tot een stapsgewijze verplichting van biologisch uitgangsmateriaal. Dat is ook gunstig voor de, meestal Nederlandse, producenten van biologisch uitgangsmateriaal. Deze verwachting wordt door anderen weer tegengesproken.
- Vanuit de zaadbedrijven is er één belangrijke randvoorwaarde, namelijk dat de grootte van de stappen en het traject wel vooraf worden vastgelegd. Anders is er nog steeds onvoldoende zekerheid over het rendement van investeringen in de ontwikkeling en het aanbod van biologisch uitgangsmateriaal.
- De overheid vraagt zich af of een gedeeltelijke verplichting per gewas wel controleerbaar is, gezien de oncontroleerbaarheid van de gedeeltelijke verplichting van het gebruik van biologische mest. Een ander tegenargument van de overheid is dat er geen daadwerkelijke sancties genomen kunnen worden indien een teler minder dan de toegestane hoeveelheid biologisch uitgangsmateriaal gebruikt. Dat is ook het geval bij het gebruik van teveel gangbare mest door biologische bedrijven.
- Daarnaast wil het ministerie van LNV ook geen extra administratieve lasten voor ondernemers. De sector geeft aan dat alle aankoopnota's van uitgangsmateriaal moeten worden overlegd aan SKAL. Hierdoor is

controle op een procentuele verplichting voor biologisch uitgangsmateriaal in principe mogelijk en levert het geen extra administratie op voor ondernemers. Volgens LNV geldt dat in het geval van aardappelen, maar is daar in het geval van meerjarige teelten, zoals spinazie, geen sprake van.

- De vertegenwoordigers van de sector geven aan dat het de sector zelf is die vraagt om extra regels, en daar dus in dit geval geen moeite mee heeft. Dan zijn sancties in principe overbodig, omdat de sector zelf vraagt om de betreffende regelgeving. De vraag is wel of de sector unaniem is in dit opzicht, want als een deel van de telers zich niet houdt aan de regeling, is dit niet sanctioneerbaar.
- Het belangrijkste argument van de sector voor een stapsgewijze verplichting is dat de exportpositie van Nederland beperkt wordt aangetast. Dat is zeker het geval als andere landen het voorbeeld van Nederland volgen.

7 Discussie

De beleidsverschillen tussen landen binnen zijn anno 2004 tamelijk groot. Nederland loopt voorop met het verplichten van het gebruik van biologisch uitgangsmateriaal voor een toenemend aantal gewassen. Dat lijkt binnen de EU op weinig navolging te kunnen rekenen op korte termijn, hoewel diverse landen in 2005 gewassen op de Annex zullen plaatsen. Voor uien en peen betekent dit zeer waarschijnlijk dat de concurrentiepositie van de Nederlandse biologische sector sterk onder druk komt te staan, indien deze gewassen op de Annex worden geplaatst. Dat is niet alleen voor de telers en voor de handel ongewenst, maar ook voor de afzet van biologisch zaad in Nederland door zaadbedrijven. Een afnemende biologische sector is ook strijdig met de doelen van de overheid, die de groei van de biologische sector wil stimuleren.

7.1 Geldigheid van resultaten

De resultaten van de concurrentieanalyse zijn gebaseerd op een onderzoek naar vier gewassen. De situatie verschilt sterk per gewas, zodat moeilijk algemene uitspraken zijn te doen. Een paar handvatten om een vergelijking te maken zijn er echter wel.

- In de eerste plaats is een verplichting ongewenst als er geen geschikte rassen worden aangeboden, of als het aanbod ontoereikend is voor de vraag.
- In de tweede plaats is een verplichting vanuit economisch perspectief ongewenst als de prijs van het biologische uitgangsmateriaal veel hoger ligt als van gangbaar niet-ontsmet zaad. Dit argument telt vanzelfsprekend nog zwaarder als de productprijs op of zelfs onder de kostprijs ligt.
- Ideologisch gezien geldt het tegendeel: Gebruik van biologisch uitgangsmateriaal is wezenlijk voor de biologische landbouw. Hoe sneller het gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal wordt verboden, hoe beter. Het is echter de vraag of de sector voldoende unaniem is in deze ideologische wens. In ieder geval telt het economische perspectief bij veel telers zwaarder dan het ideologische motief.

7.2 Betrouwbaarheid van informatie

De resultaten van het onderzoek betreffen in de eerste plaats een inventarisatie van beleid en handelsstromen in de EU. Statistische of betrouwbare data daarover is vaak onvolledig en moeilijk verkrijgbaar, of niet actueel. Het beleid is voortdurend in ontwikkeling en ligt daarnaast ook politiek gevoelig. Het is ook moeilijk om feiten en meningen van elkaar te onderscheiden. Er zijn ook verschillen tussen het beleid en de praktijk: Het kan voorkomen dat er toch voor een aantal gewassen vrij algemeen biologisch uitgangsmateriaal wordt gebruikt, hoewel er geen officiële verplichting is.

Het bleek moeilijk om eensluidende en actuele cijfers te verzamelen over productprijzen, arealen, handelsstromen etc. De informatie is versnipperd aanwezig bij diverse personen en instanties. Het is goed mogelijk dat gebruikte cijfers onjuist zijn of onvoldoende actueel om een goed beeld van de huidige situatie te geven.

Desondanks zijn de conclusies die op basis van de informatie zijn getrokken, zijn met de betrokken uit de biologische sector geverifieerd. De betrokken partijen ondersteunen de getrokken conclusies. Daarnaast zijn de kostprijsgegevens getoetst aan beschikbare kostprijsgegevens binnen andere projecten van Praktijkonderzoek Plant & Omgeving. Deze informatiebron sluit aan op de gebruikte data in deze studie.

8 Nabeschuiving: de Annex voor 2005

8.1 Advies voor de Annex 2005

Half november 2004 werd in de tussenrapportage de resultaten van de expertgroep overleggen bekend gemaakt. Deze tussenrapportage is in een definitief adviesrapport verwerkt dat het EC-LNV heeft opgesteld. Het LBI (Louis Bolk Instituut) heeft in afstemming met EC-LNV, Plantum NL, Biologica, LTO en de Werkgroep Biologische Open Teelten en Werkgroep Bedekte Teelten de expertgroepen samengesteld.

De expertgroep levert een pre-advies aan het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV) over het wel of niet plaatsen van een (sub)gewas op de nationale annex. De expertgroep baseert zijn advies op basis van het rassenaanbod dat op de inventarisatielijsten vermeld staat, die het LBI met behulp van de zaad- en pootgoedbedrijven tot stand heeft gebracht, met eventuele aanvullingen ter vergadering. Na het tussenrapport hebben de deelnemers een week de mogelijkheid de resultaten op draagvlak bij hun achterban te toetsen. De Directie Landbouw van het ministerie van LNV is verantwoordelijk voor de uiteindelijke beslissing over plaatsing van gewassen op de Nationale Annex, dat wil zeggen de lijst van (sub)gewassen waarvoor geen ontheffing meer verleend wordt voor gebruik van gangbaar uitgangsmateriaal.

In de expertgroepen werd het aanbod rassen per (sub)gewas getoetst aan een aantal criteria:

1. Zijn de hoofdgewassen aanwezig?
2. Dekt het assortiment alle teeltperioden en gebruikersdoeleinden?
3. Is opdeling van een gewas in subgewassen wenselijk?
4. Zijn de rassen binnen een (sub)groep uitwisselbaar?
5. Zijn er meer dan 2 aanbieders?
6. Indien het een klein gewas (areaal) betreft met 1 aanbieder, maar wel geschikte ras(sen) is voor de Annex 2004 volstaan met een uitvoeringsadvies om geen ontheffing te verlenen voor gangbaar zaad. Voor de Annex 2005 is door de expertgroep geadviseerd een dergelijk gewas gewoon op de annex te plaatsen indien er geen ontheffingen zijn aangevraagd in het voorgaande jaar.
7. Indien assortiment niet dekkend genoeg is, wat is er dan nodig om dit wel dekkend te krijgen voor 2006 of later?

Er is grote zorg bij de sector die de terugtrekkende beweging van de zaadbedrijven signaleren. Er is behoefte aan een instrument om de zaadbedrijven tegemoet te komen voor die gewassen die al wel een aanbod hebben, maar nog niet geheel dekkend zijn. De zaadbedrijven lopen hierop (financieel) risico, met name voor de 2-jarige hybriden. In 2003 was daarom voor diverse gewassen een percentageregeling voorgesteld door de expertisegroepen, maar dit werd door LNV niet overgenomen om diverse redenen. De percentageregeling is in strijd met de EU-regelgeving, de controleerbaarheid laat te wensen over en er zijn geen sancties mogelijk. In 2004 is vanuit LTO Vakgroep Biologische Landbouw en Biologica opnieuw een dringend verzoek ingediend om voor een aantal gewassen tot een percentageregeling te komen. Het gaat dan om gewassen waarvoor wel een aanzienlijk, maar niet geheel dekkend aanbod is.

8.2 Advies Expertgroepen

Voor de gewassen in dit onderzoek is daar het volgende advies uit de expertgroepen gekomen.

8.2.1 Zaaiui

Voor zaaiuien, zowel geel als rood, geldt geen plaatsing op de nationale annex 2005, maar wel een voorstel voor een 25% regeling. Voor gele zaaiuien wordt een toename van het rassenaanbod gesignaleerd. Wel ontbreken er in het vroege segment nog een aantal rassen. Voor rode zaaiuien is Red Baron het hoofdras.

Tevens wordt door de expertgroep gesteld dat plaatsing op de annex afhankelijk is of het buitenland meekomt.

8.2.2 Aardappelen

Het gewas aardappel kan in zijn geheel op de nationale annex. Uit de expertgroep voor aardappelen komt naar voren dat het aanbod aan aardappelrassen voor 2005 voor zowel het segment 'tafel' als voor 'frites en verwerking' voor de huidige markt voldoende breed en van voldoende verschillende aanbieders is, om de huidige sector met redelijkheid in 2005 te voorzien.

8.2.3 Wortel/peen

Voor wortels/peen geldt geen plaatsing op de nationale annex 2005. Voornaamste reden hiervoor is dat over de gehele linie geen hoofdassen beschikbaar zijn. Voor bospeen ontbreekt het ras Mokum, bij waspeen ontbreekt het ras Maxi en Doceur, voor de verse markt ontbreekt Nerac, bij B-peen ontbreken Natalja, Yukon, Dordogne en Trevor en voor C/D-peen zijn er geen hoofdassen. Er wordt perspectief gezien als de rassen Nectar en Noveno het nog 1 jaar goed doen en als er dan nog een goed ras bij komt. Volgens de expertgroep duurt het 4 jaar voor je bij peen kunt zeggen of het ras voldoet. Daar naast zijn er minimaal vier hoofdassen noodzakelijk. Verder geldt voor peen dat naast Bejo geen andere zaadbedrijven meedoen.

8.2.4 Tomaat

Voor trostomaten geldt geen plaatsing op de nationale annex 2005. De tomaat is verdeeld in verschillende segmenten. Voor een aantal tomaatsegmenten geldt wel plaatsing op de nationale annex 2005, maar voor de meerderheid van de segmenten geldt geen plaatsing op de nationale annex 2005. Voor de bedekte groentegewassen wordt in de samenvattende conclusie gemeld dat er minder gewassen op de annex zijn gekomen. Dit komt onder andere doordat in vruchtgewassen een snelle wisseling van hoofdassen plaatsvindt, door de hoge eisen van de markt. 95% van de vruchtgewassen onder glas worden geëxporteerd en zijn afhankelijk van de markteisen. De voortgang van deze sector is alleen haalbaar als het biologische rassenaanbod ketenbreed wordt aangepakt en de handel hierbij betrokken wordt. Een andere factor is dat aanbieders van uitgangsmateriaal zich aan het terugtrekken zijn. Verder valt de expertgroep op dat hoe meer een gewas gesegmenteerd is, bijvoorbeeld tomaat en paprika, hoe minder uitwisselbaar de rassen zijn en hoe moeilijker het wordt om voor een dergelijk gewas op de Annex te krijgen.

8.3 De beslissing van LNV

Het ministerie heeft besloten om de adviezen van de expertgroepen over te nemen, met uitzondering van de percentageregeling. De gewassen waarvoor een percentageregeling was voorgesteld, zijn niet op de Annex geplaatst. De volgende gewassen worden aan de Annex van 2004 toegevoegd: Grassenmengsels, rode en witte klaver, Andijvie glad open teelt, bruine boon, groen/bleekselderij, groenlof, kervel, plantui geel, raapstelen, sla open teelt (alle soorten), raddichio, rucola, winter- en zomerpostelein. Van de Annex van 2004 zijn verwijderd: Andijvie glad en krul bedekt, koolrabi wit industrie, komkommer groen lang vroeg, paprika geel geblokt, peterselie glad en krul.

Voor de gewassen aardappel en trostomaat geldt dus dat ze opnieuw op de Annex staan. Peen en ui zijn beide niet opgenomen op de Annex. Voor aardappel zal deze beslissing niet tot problemen leiden. Voor trostomaat is het besluit wellicht wel nadelig, omdat de beschikbare rassen zowel teelttechnisch als in de afzet nadelen hebben ten opzichte van gangbare rassen. Voor peen en uien betekent het besluit enerzijds dat de concurrentiepositie ten opzichte van andere landen niet nadelig wordt beïnvloed. Anderzijds is het besluit een negatief signaal naar de zaadproducenten, omdat telers nog steeds gebruik kunnen maken van de ontheffingsmogelijkheden.

Literatuur

- Persberichten/mededelingen Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, ontheffingen voor uitgangsmateriaal in de biologische landbouw, 17 december 2003
- Hoorweg, M.; Nijs, L.; Van Woerden, S.; De ketenkostprijs van biologische aardappelen en groenten; werkdocument (voor intern gebruik); Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Juli 2003
- Haveman, R., PPO-Bedrijfssystemen 2002, nummer 16
- Dekkers, W.A.; Kwantitatieve Informatie Akkerbouw en vollegrondsgroenteteelt 2002, Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, December 2001, PPO 301
- Van Woerden, S.C.; Kwantitatieve Informatie voor de Glastuinbouw 2003-2004, Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, September 2003, PPO 580
- EKO-Monitor, jaarrapport 2003, cijfers en trends; Biologica, Het platform voor biologische landbouw en voeding
- Van den Berg, W.; Rapportnummer PT 2000-65; De Nederlandse biologische groenten- en fruitsector in opmars?, een marktanalyse; Productschap Tuinbouw; Zoetermeer, 6 september 2000
- EU-Verordening EEG 2092/91, van de raad, 24 juni 1991, inzake de biologische productiemethode en aanduidingen dienaangaande op de landbouwproducten en levensmiddelen
- EU-Verordening EG 1452/2003, van de commissie, 14 augustus 2003, tot handhaving van de in artikel 6, lid 3, onder a), van de Verordening (EEG) 2092/91 vastgestelde uitzonderingsbepaling ten aanzien van bepaalde soorten zaaizaad en vegetatief teeltmateriaal en tot vaststelling van procedurebepalingen en criteria voor die uitzonderingsbepaling
- Wilbois, K.P.; Lammerts-Van Bueren, E.T.; Short report on the 2nd workshop on the new Organic Seed Regime, ECO-PB, Brussels 8 to 9 December 2003.
- Lammerts-Van Bueren, Edith; Ter berg, Coen; Bremer, Esther; Biologisch uitgangsmateriaal 2005 – het opstellen van criteria voor en vullen van een nationale annex 2005 en een algemene derogatielijst, Tussenrapportage van het LBI-deel Expertgroepen Annex 2005, Louis Bolk Instituut, November 2004

Internetbronnen

- CBS statline
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- Agriholland
- Soil Association
- Eco-PB
- Biodatabase
- OrganicXseeds

Geraadpleegde personen

(extern)

• Bart Kuin	Bejo
• Jan Velema	Vitalis
• Jack Vergroesen	Bioselect
• Robert George	Soil Association
• Chris van Winden	Ministerie van LNV
• Wilma Reerink	Ministerie van LNV
• Anke van den Hurk	Plantum NL

(binnen Praktijkonderzoek Plant & Omgeving)

- Rob van den Broek (zaaiuien)
- Hanspeter Versluis (winterpeen)
- Arjan Dekking (consumptie aardappelen)
- Annechien Bruinsma (biologische landbouw)
- Leonie Hogendonk (trostomaat)

(Workshop)

- Digni van den Dries: Nautilus en akkerbouwer
- Ronald Driessen: Rijk Zwaan en begeleidingscommissie programma 388
- Han Kavelaars: Nautilus en akkerbouwer
- Douwe Monsma: akkerbouwer, vakgroep Biologica Open teelten
- Ad Verhage: NLTO en ex-Bioselect
- Anton van Vilsteren: voorzitter vakgroep biologische landbouw LTO-Nederland en akkerbouwer

Databases

Land	Adres
Europa	http://europa.eu.int/comm/agriculture/qual/organic/seeds/links_en.htm
België	www.organicxseeds.com
Duitsland	www.organicxseeds.com
Denemarken	www.lr.dk/applikationer/oekosortsdatabank/index.asp
Finland	www.kttk.fi
Frankrijk	www.semences-biologiques.org/
Griekenland	-
Ierland	www.agriculture.gov.ie
Italië	www.ense.it
Luxemburg	www.organicxseeds.com
Nederland	www.biodatabase.nl
Oostenrijk	www.lwvie.ages.at/institut/saatgut/
Portugal	-
Spanje	www.mapya.es/es/alimentacion/pags/ecologica/art7
Verenigd Koninkrijk	www.organicxseeds.com
Zweden	www.sjv.se/net/SJV/startsidea/%c4mnesomr%e5den/V%e4xt%2C+milj%f6+&+vatten/Ekologiskt+lantbruk/Ekologiskt+uts%e4de/
Cyprus	-
Hongarije	www.ommi.hu/vetomag/Okodata/index_elemei/adatbazis.htm
Malta	-
Polen	-
Slowakije	-
Slowenië	-
Tsjechië	-